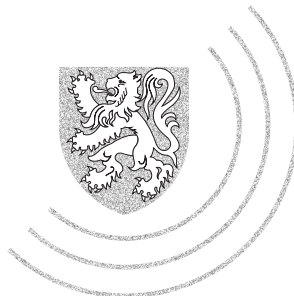

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1999-2000

11 januari 2000

BELEIDSNOTA

Onderwijs en Vorming

1999-2004

ingediend door mevrouw Marleen Vanderpoorten,
Vlaams minister van Onderwijs en Vorming

Met deze beleidsnota wordt voor de periode 1999-2004 een meer concrete uitwerking gegeven van de basisopties van het regeerakkoord. Een beleidsnota geeft de grote strategische keuzen en opties van het beleid voor de duur van de regeerperiode weer. De nota is de weergave van de visie van de minister en vormt de basis van het debat in het Vlaams Parlement. In voorkomend geval zullen de uitvoeringsmaatregelen ter goedkeuring aan het Vlaams Parlement of aan de Vlaamse regering worden voorgelegd.

INHOUD

Blz.

1. OPDRACHTEN EN ALGEMENE UITGANGSPUNTEN VAN HET ONDERWIJS- EN VORMINGSBELEID	6
1.1. Rust in het onderwijs brengen	6
1.2. Onderwijs en vorming staan borg voor kwaliteit	7
1.3. Voorrang van de politiek in de besluitvorming	7
1.4. De overheid concentreert zich op haar kerntaken	8
1.5. Onderwijs is geen eiland	10
2. STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN	12
2.1. Opnieuw investeren in onderwijs en vorming	12
2.2. De dualisering bestrijden	12
2.3. Optimaliseren van het onderwijsaanbod	13
2.3.1. Waarborgen voor een gediversifieerd onderwijsaanbod en de vrije keuze	13
2.3.2. Het tertiair onderwijs optimaliseren	14
2.3.3. Interne en externe kwaliteitszorg waarborgen	15
2.3.4. Een optimale participatie aan de (kennis)maatschappij voor alle burgers garanderen .	15
2.4. Leerkrachten waarderen	17
2.4.1. Maatschappelijke relevantie van de lerarenopleiding en de nascholing	17
2.4.2. Bevorderen van het comfort van de leerkracht	17
2.4.3. Rechtspositieregeling	18
2.5. Bevorderen van de directe participatie en van de rechten en verantwoordelijkheden van leerkrachten, leerlingen en ouders	18
3. OPERATIONELE DOELSTELLINGEN EN PROJECTEN	20
3.1. Aantrekkelijker maken van het leerkrachtenberoep	20
3.1.1. Waardering door de samenleving	20
3.1.2. Human resource management (HRM)-beleid	20
3.1.3. Opleiding en nascholing van leerkrachten	21
3.1.4. Opvang en begeleiding van jonge leerkrachten	22
3.1.5. Dringende maatregelen om het leerkrachtentekort op te vangen	22
3.1.6. Differentiatie in de loopbaan	23
3.1.7. Erkenning professionaliteit van de leerkrachten	24
3.1.8. Materiële werkomstandigheden	24
3.1.9. Rechtspositie	25
3.1.10. Schoolleiding	25
3.2. De schoolverlaters stevige startkwalificaties verstrekken	26
3.3. Een actieplan voor de waardering van het technisch- en beroepssecundair onderwijs uitwerken	26
3.3.1. Een coherent voorrangsbbeleid voor het technisch en beroepssecundair onderwijs opzetten	28

3.3.2.	Activeren en verstevigen van de samenwerking met de beroepswereld	28
3.3.3.	Verbeteren van de oriëntering van leerlingen	29
3.3.4.	Modulariseren van het beroepsonderwijs	29
3.4.	Vereenvoudigen van de regelgeving	30
3.5.	Kwaliteitszorg en -bewaking optimaliseren	31
3.5.1.	De efficiëntie van de doorlichtingen verhogen	31
3.5.2.	Evenwicht tussen interne en externe kwaliteitszorg	32
3.5.3.	Stimuleren van instrumenten voor de interne kwaliteitszorg	32
3.5.4.	De autonome inspectie als kwaliteitsdienst van de overheid	32
3.5.5.	De pedagogische begeleiding constructief herbronnen	33
3.5.6.	Metten van leerlingprestaties	33
3.6.	De eindtermen verder afwerken	34
3.6.1.	In het secundair onderwijs	34
3.6.2.	In het buitengewoon onderwijs	35
3.6.3.	In het deeltijds kunstonderwijs	35
3.6.4.	In het volwassenenonderwijs	35
3.6.5.	Evaluatie van eindtermen en ontwikkelingsdoelen basisonderwijs en eerste graad secundair onderwijs	36
3.7.	Het onderwijs afstemmen op de verschillen tussen leerlingen	36
3.7.1.	Evaluëren van het onderwijsvoorrrangs- en zorgverbredingsbeleid, het onthaalbeleid voor anderstalige nieuwkomers en het non-discriminatiebeleid	37
3.7.2.	Meer aandacht besteden aan verschillen tussen leerlingen in didactisch materiaal	38
3.7.3.	Onderwijs aan zieke kinderen	38
3.8.	Wegwerken van mogelijke financiële drempels	39
3.8.1.	Realiseren van de kosteloosheid van het leerplichtonderwijs	39
3.8.2.	Optimaliseren van de studietoelagen	40
3.8.3.	Een kwaliteitsvol leerlingenvervoer verzekeren	40
3.9.	Realiseren van gelijkheid en objectieve verschillen	41
3.10.	Het draagvlak van de scholen en de Centra leerlingenbegeleiding versterken	42
3.10.1.	Implementeren van het decreet op de CLB's	42
3.10.2.	Realiseren van de samenwerking tussen onderwijs en welzijn	42
3.11.	Informatie- en communicatietechnologie (ICT) integreren	43
3.11.1.	Het educatief gebruik van ICT volwaardig integreren in alle niveaus en sectoren van het onderwijs	43
3.11.2.	Flexibele leerplatforms voor levenslang leren opzetten	44
3.11.3.	Apparatuur van de scholen ter beschikking stellen van de gemeenschap	44
3.11.4.	Communicatietechnologiebeleid in het onderwijs	44
3.12.	Een participatieve schoolstructuur stimuleren	45
3.13.	Zorgen dat leerlingen graag naar school gaan	46
3.14.	“Opvang van het jonge kind” optimaliseren	47

3.15. Emancipatie via het kunstonderwijs stimuleren	48
3.15.1. Een artistieke dimensie in het leerplichtonderwijs realiseren	48
3.15.2. Het deeltijds kunstonderwijs ondersteunen	49
3.16. Het tertiair onderwijs versterken in zijn uitvoering van zijn maatschappelijke opdracht	49
3.16.1. De overgang van het secundair naar het tertiair onderwijs optimaliseren	50
3.16.2. De structuur van het tertiair onderwijs hertekenen	50
3.16.3. Het tertiair onderwijsaanbod optimaliseren	51
3.16.4. De starheid doorbreken	51
3.16.5. De kwaliteit bewaken	52
3.16.6. Zorgen voor een adequate financiering	52
3.16.7. Studietoelagen en sociale voorzieningen optimaliseren	53
3.16.8. Een soepel personeelsbeleid mogelijk maken	54
3.16.9. Een magistratenschool oprichten	54
3.17. Leren uitbouwen tot een proces dat de hele levensloop omspant : “levenslang en levensbreed leren”	54
3.18. Brussel en de Vlaamse Rand	56
3.19. Het onderwijs internationaliseren	57
3.19.1. Realiseren van een goede coördinatie van het buitenlands beleid	57
3.19.2. Optimaliseren van de bilaterale samenwerking	58
3.19.3. Versterken van de multilaterale samenwerking	59

1. OPDRACHTEN EN ALGEMENE UITGANGSPUNTEN VAN HET ONDERWIJS- EN VORMINGSBELEID⁽¹⁾

De centrale opdracht van het onderwijs- en vormingsbeleid is het garanderen van de kwaliteit van onderwijs en vorming. De vier pijlers van het onderwijs- *learning to know, learning to do, learning to live together, learning to be*- uit ‘*Learning: the treasure within*’ van Jacques Delors (1996) bieden een vruchtbare invalshoek voor de opdracht van het Vlaams onderwijsbeleid. Deze pijlers leggen immers de nadruk op respectievelijk kennis, vaardigheden en competenties, sociale vaardigheden en persoonlijkheidsontplooiing.

Kwaliteitsvol onderwijs en vorming moeten de waarden overbrengen en ontwikkelen, die de uitbouw verzekeren van een tolerante, zorgzame en menslievende samenleving, een samenleving die ingaat tegen onbegrip, onverdraagzaamheid en vereenzaming. Het onderwijs helpt de ouders de jongeren opvoeden tot verdraagzaamheid, burgerzin en solidariteit. Het moet de jongeren leren omgaan met verschillen door deze niet als abnormaal of afwijkend, maar als een onderdeel van hun dagelijkse werkelijkheid en als een positieve kans voor te stellen. De jongeren moeten worden gestimuleerd tot kritisch denken, tot deelname aan de maatschappelijke discussies en tot het opnemen van hun verantwoordelijkheid in de samenleving.

1.1. Rust in het onderwijs brengen

De snelle veranderingen van de samenleving leiden ertoe dat het nooit meer echt rustig kan worden in het onderwijs. Dat mag echter geen aanleiding zijn tot steeds meer regelgeving en een grotere formalisering. Na de vele hervormingen van de voorbije jaren, moeten de onderwijsinstellingen in staat worden gesteld die in alle kalmte door te voeren. Het onderwijs moet de kans krijgen zijn essentiële maatschappelijke opdracht in alle sereniteit te volbrengen. Na verloop van tijd zal de overheid⁽²⁾ de hervormingen op hun effecten evalueren en haar beleid –waar nodig- bijsturen.

De Vlaamse regering zal de onderwijsinstellingen aanmoedigen en ze maximaal ondersteunen in het verwezenlijken van hun opdracht en bij de implementatie van vernieuwingen. De regering zal er actief toe bijdragen dat de ‘overbevraging’ van onderwijsinstellingen en leerkrachten wordt ingedijkt.

Tijdens deze legislatuur zal de Vlaamse regering het Bijzonder Decreet op het Gemeenschapsonderwijs correct en volledig uitvoeren. Ze zal ook de vorming van de scholengemeenschappen van nabij opvolgen en de decreten betreffende de hervorming van het secundair en volwassenenonderwijs en betreffende de Centra voor Leerlingenbegeleiding verder uitvoeren.

De overheid kan het onderwijs niet alleen vanuit Brussel besturen, maar moet voeling houden met wat er in het onderwijsveld leeft. Advies en overleg en de onderhandelingen met de representatieve organisaties ontslaan de overheid niet van de plicht rechtstreekse contacten met het veld te onderhouden. Door de veelheid en de diversiteit van de personen en organisaties die bij het onderwijs betrokken zijn, zullen deze contacten zowel veelvuldig als verscheiden

¹ Tenzij anders vermeld, is deze beleidsnota van toepassing op alle onderwijsinstellingen en -sectoren met inbegrip van de Centra voor Leerlingenbegeleiding.

² Overheid= Vlaams parlement, Vlaamse regering, Minister van Onderwijs of departement van Onderwijs naargelang de bevoegdheden.

zijn. De overheid zal daarvoor voldoende tijd vrij maken. Directe contacten en overleg zijn onmisbaar bij zowel de beleidsvoorbereiding als de beleidsevaluatie en –bijsturing. De Vlaamse regering zal ook een bijzondere zorg besteden aan de communicatie over haar beleid en de vooropgestelde vernieuwingen.

1.2. Onderwijs en vorming staan borg voor kwaliteit

De Vlaamse regering verzekert dat onderwijs en vorming tegemoet komen aan vooropgezette minimale kwaliteitseisen en de verwachtingen van de maatschappij inlossen. Zij zorgt ervoor dat essentiële rechten en plichten gewaarborgd zijn. Zij verstrekt de onderwijsinstellingen de nodige ondersteuning om hun verplichtingen inzake kwaliteit te kunnen nakomen.

Kwaliteit is evenwel veelomvattend en veelzijdig. De beleidsnota concretiseert de precieze toedracht van het kwaliteitsbegrip voor deze legislatuur in algemene uitgangspunten en strategische doelstellingen. Deze laatste worden dan verder vertaald in operationele doelstellingen en projecten.

1.3. Voorrang van de politiek in de besluitvorming

De Vlaamse regering zal het besluitvormingsproces sturen vanuit de voorrang van de politiek in de besluitvorming, zonder de verworvenheden inzake overleg en onderhandeling op de helling te zetten.

Het initiatief tot nieuwe besluitvorming, hervormingen en onderwijsvernieuwing ligt bij de politieke overheid, namelijk het parlement en de regering. Om een goed debat mogelijk te maken zullen de initiatieven tot nieuwe besluitvorming op een goed uitgewerkte onderwijskundige visie steunen. De overheid zal daarvoor gebruik maken van de resultaten van de doorlichtingen van de inspectie en van de resultaten van onderwijskundig onderzoek. De Vlaamse regering zal nagaan hoe het Onderwijskundig Beleid- en Praktijkgericht Wetenschappelijk Onderzoek (OBPWO) kan worden geoptimaliseerd tot een performant beleidsvoorbereidend instrument.

De Vlaamse Onderwijsraad (Vl.O.R.) is een forum waar de partners die bij het onderwijs betrokken zijn, zich kunnen beraden over een gezamenlijk advies betreffende de maatschappelijke en onderwijskundige visie waarop ontwerpen van nieuwe besluitvorming steunen. De Vlaamse Onderwijsraad zal zijn deskundigheid in het toetsen van de beleidsvoornemens op onderwijskundige, pedagogische en maatschappelijke criteria dienen te ontwikkelen en te optimaliseren.

Met de nieuwe federale mogelijkheid om vakbonden én netten samen te laten vergaderen in het Vlaams Onderhandelingscomité (V.O.C.) kan de overheid onderhandelen met die partners die op het veld rechtstreeks betrokken zijn met de implementatie van de regelgeving. De onderhandelaars onderzoeken in het bijzonder of de noodzakelijke maatregelen in de scholen kunnen worden gerealiseerd. Uiteraard moeten zij tijdens die onderhandelingen de belangen van de verschillende betrokken groepen worden verdedigd. Dit neemt niet weg dat ook hier voldoende aandacht moet uitgaan naar de noden van het onderwijs en van de leerlingen. Overheid, vakbonden en inrichtende machten engageren zich om elkaars visie en benadering te begrijpen en naar mekaar toe te groeien. Idealiter moet een protocol van akkoord de regel

vormen. Als er echt geen zinvol vergelijk kan worden gevonden, is het beter dit te erkennen in plaats van onmogelijke constructies te bedenken.

De regering zal aan het parlement voorstellen de samenstelling en de decretaal bepaalde opdracht van de Vlaamse Onderwijsraad te hertekenen in functie van de maatschappelijke evolutie. Om de bevoegdheidsverdeling tussen Vlaamse Onderwijsraad en Vlaams Onderhandelingscomité te verzekeren en overlappende participaties te vermijden, zullen de instanties die in het Vlaams Onderhandelingscomité zetelen niet langer voor alle dossiers structureel van de Vlaamse Onderwijsraad deel uitmaken. Vertegenwoordigers van de directies, de leerkrachten, de ouders, de leerlingen, de studenten en de sociaal-economisch omgeving, alsook onderwijsdeskundigen zullen ook in de toekomst van de Vlaamse Onderwijsraad deel uitmaken. De vertegenwoordigers van de directies en van de leerkrachten zullen evenwel rechtstreeks door respectievelijk de directeurs en de leerkrachten die in de scholen actief zijn, worden verkozen.

In het tertiair onderwijs⁽³⁾ zijn de studenten en het personeel, naast de leden van de academische overheid - de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VI.I.R.)- en de algemeen directeurs van de hogescholen - de Vlaamse Hogescholen Raad (VI.Ho.Ra.)- volwaardige gesprekspartners. De regering kan hun ook advies vragen en zij kunnen op eigen initiatief voorstellen formuleren. Om de autonomie en het responsabiliseren van de instellingen voor tertiair onderwijs consequent door te trekken, overweegt de regering het afsluiten van collectieve arbeidsovereenkomsten aan de gezamenlijke universiteiten c.q. de gezamenlijke hogescholen toe te vertrouwen.

De voorrang van de politieke besluitvorming vereist dat noodzakelijk geachte hervormingen binnen redelijke termijnen worden behandeld en afgerond, dat alle partners de beslissingen van de overheid respecteren en loyaal meewerken aan de realisatie ervan. Dit behelst dat de democratisch gemandateerde overheid de bevoegdheid en zelfs de plicht heeft -na overleg- in het algemeen belang knopen door te hakken. Politieke keuzen komen toe aan het parlement, de regering en de minister. Alleen in dat geval kan de overheid de volle verantwoordelijkheid voor de getroffen beslissingen op zich nemen.

1.4. De overheid concentreert zich op haar kerntaken

Ingevolge de 'vrijheid van onderwijs' schenkt de Vlaamse Gemeenschap vertrouwen aan de vele instanties die onderwijs inrichten, gesteld dat zij de ouders en leerlingen, de leerkrachten en de (lokale) gemeenschap hierbij reëel en maximaal betrekken. De overheid heeft wel een eigen maatschappelijke verantwoordelijkheid en moet een aantal waarden beveiligen en bevorderen. Ze moet tegelijk nagaan dat de reusachtige budgettaire inspanning van de Vlaamse overheid voor onderwijs en vorming de beoogde effecten bereikt. De regering zal in onderwijszaken meer sturen op doelstellingen en reële effecten dan op de wijze waarop zij tot stand gebracht worden.

In principe zal de overheid slechts tussenkomen als essentiële maatschappelijke waarden in het geding zijn. Voorop staat hier de kwaliteit van het onderwijs in alle instellingen, die de overheid erkent en financiert of subsidieert. Vooreerst vereist dit het verschaffen van voldoende middelen én ruimte aan de inrichters. Ouders, leerlingen en studenten moeten daaren-

³. In deze beleidsnota verwijst tertiair onderwijs naar de hogescholen en de universiteiten.

boven de garantie krijgen dat zij in elke erkende instelling kwaliteitsonderwijs zullen krijgen. Vooral voor sociaal-cultureel zwakkere ouders en leerlingen is deze kwaliteitswaarborg door de overheid belangrijk.

Zoals in alle beleidsdomeinen is een kerntaak van de overheid de verdediging en de bescherming van de rechten van de zwakkeren zoals minder kansrijke jongeren en ouders, onderwijs-richtingen en scholen die vele kansarme jongeren opvangen. Voor zwakkeren is regelgeving geen beperking, maar juist een beveiliging van hun reële vrijheid. Het creëren van meer kans voor zwakkeren is een beleidsprioriteit. Het onderwijs moet ervoor zorgen dat kansarmen en kansrijken met hetzelfde opleidingsniveau over gelijke startkansen beschikken in de samenleving.

Deze bescherming slaat ook op de essentiële rechten van kinderen, leerlingen en studenten, en van ouders. De internationale verdragen vormen hier een uitstekende leidraad.

Zoals in elke arbeidsrelatie moet de overheid ook essentiële rechten van werknemers in het onderwijs verzekeren. Tegelijk moeten de inrichters de mogelijkheid behouden om via een eigen personeelsbeleid de pedagogische doelstellingen maximaal te realiseren.

Een essentiële taak van de overheid blijft uiteraard voldoende financiering van alle waardevolle onderwijsinitiatieven en een billijke verdeling van het onderwijsbudget. Op die wijze maakt zij de reële uitoefening van het leerrecht van alle burgers, van hun vrije keuze en van de vrijheid van inrichting mogelijk.

Onderzoek en ervaringen wijzen uit dat de overheid in het verleden in het onderwijs wat te sterk geloofde in de automatische effecten van regelgeving op het reële gebeuren in school en klas. Al te vaak werd een gedetailleerde, vaak ingewikkelde, regelgeving vastgelegd. De situaties op het terrein zijn zo uiteenlopend en de inzet, visies, waarden en belangen wegen zo zwaar, dat regelgeving in onderwijs wellicht altijd een zekere complexiteit zal vertonen. Toch moet de overheid meer oog hebben voor de wet van de afnemende meeropbrengst (en zelfs negatieve opbrengst) van regelgeving: hoe meer regels, hoe minder reëel effect ze sorteren.

De overheid zal zich inzake onderwijs dan ook concentreren op haar kerntaken, bijkomende regelgeving zorgvuldiger voorbereiden en de bestaande wetten, decreten, besluiten, circulaires en procedures op projectmatige wijze en dus geleidelijk aan een kritisch onderzoek onderwerpen. Het herstel van de voorrang van de politiek in de besluitvorming moet daarenboven voorkomen dat, doorheen adviesronden en onderhandelingen, complexe en incoherente constructies ontstaan. Op die wijze zal Onderwijs actief bijdragen tot de door de regering vooropgestelde vermindering van de regelgeving. Het is goed meetbare doelstellingen te poneren, maar zeker zo belangrijk is het kwalitatieve doel, namelijk de grotere transparantie voor de onderwijsgebruikers en een grotere autonomie en verantwoordelijkheid voor de onderwijsverstrekkers.

Als de overheid zich tot haar kerntaken beperkt en de regelgeving reduceert, moeten tegelijk twee essentiële voorwaarden vervuld worden:

- ten eerste moet de toepassing van de regels, die overblijven en essentiële waarden beveiligen, gecontroleerd en afgedwongen worden; regels die men vrijblijvend kan over-

treden zijn zinloos; de regering pleit dus tegelijk voor beperktere én effectievere regelgeving;

- ten tweede mag de vrijgekomen ruimte niet opgevuld worden door parallelle regelgeving vanuit intermediaire instanties; voor de burgers en de scholen en instellingen ontstaat er dan niet méér vrijheid, maar méér verzuiling; in het belang van de instellingen, scholen en personeelsleden zal de regering streven naar sluitende afspraken.

De veelheid aan decretale regelgeving wordt mede in de hand gewerkt door het legaliteitsbeginsel van artikel 24 van de Grondwet. De grondwetgever heeft terecht gewild dat de grote maatschappelijke keuzen inzake onderwijs, gelet op hun belang en gevoeligheid voor de bevolking, aan het parlement toekomen. Het is minder evident of uitgebreide en ingewikkelde technische regelingen ook in decreten moeten opgenomen worden. Een strikte interpretatie van het legaliteitsbeginsel vormt niet zelden een rem op de mogelijkheid voor de overheid om snel en accuraat in te spelen op dringende maatschappelijke noden via een breed toegankelijke regelgeving.

De overheid hoeft daarenboven niet altijd te sturen via regelgeving. Tal van waarden en principes kunnen bevorderd worden via projecten zoals bijvoorbeeld: informatie- en communicatietechnologie in het onderwijs, bestrijding van antisociaal gedrag, spijbelen, leerlingenparticipatie, positieve oriëntering van leerlingen en ondersteuning van de studiekeuze, cultuur in het onderwijs, internationalisering, modularisering. Het gaat hier telkens om uitdagingen die zich stellen voor alle scholen en waarbij de overheid terecht schuldig verzuim zou verweten worden, als ze werkloos aan de kant bleef staan. Deze projecten situeren zich bovendien op het ontmoetingspunt tussen het maatschappelijke en het pedagogische. De overheid zal deze projecten dan ook netoverschrijdend opzetten en sturen, maar in volwaardig partnership met de vertegenwoordigers van de inrichters en met reële betrokkenheid van de andere geledingen. Met de onderwijsinstellingen zullen concrete en duidelijke afspraken worden gemaakt over de te bereiken doelstellingen. Dergelijke projecten kan en wil de overheid niet alleen realiseren of opleggen.

Hierbij kan de overheid ook sturen via 'incentive of voorwaardelijke financiering'. Boven op een voldoende basisfinanciering voor iedereen, kent de overheid extra omkadering of werkmiddelen toe aan scholen of instellingen, die belangrijke maatschappelijke doelstellingen op bijzondere wijze realiseren. De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) spoort de Vlaamse overheid herhaaldelijk aan deze mogelijkheid meer te gebruiken.

1.5. Onderwijs is geen eiland

Onderwijs alleen kan geen afdoende oplossing bieden voor alle maatschappelijke problemen waarmee het geconfronteerd wordt. Samenwerking en dialoog zullen op permanente en structurele wijze worden georganiseerd.

De Vlaamse regering zal een geïntegreerd beleid voeren. Dit wil zeggen dat zij niet alleen departementoverschrijdende projecten zal opzetten, maar ook loyaal zal samenwerken met het federale niveau, de andere gemeenschappen en de lokale besturen. In dit verband kan niet voorbij gegaan worden aan het feit dat internationale samenwerking steeds belangrijker wordt.

De projecten die vanuit de overheid worden opgezet zullen *partnerships* en samenwerking nastreven met de diverse initiatieven op het lokale niveau. Dergelijke samenwerkingsverbanden zijn nodig om de krachten te bundelen en zodoende de efficiëntie van de ingezette middelen te vergroten.

2. STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN

2.1 Opnieuw investeren in onderwijs en vorming

De kennismaatschappij stelt het onderwijs voor een dubbele uitdaging: (1) alle jongeren en volwassenen optimale kansen geven tot levenslang en levensbreed leren; (2) de verdere dualisering van de maatschappij bestrijden en tegelijk ontevredenheid en geweld voorkomen.

Deze uitdagingen aangaan, betekent dat daarvoor consequent de nodige financiële middelen worden vrijgemaakt. De procentuele stijging van de onderwijsuitgaven moet daarom minstens gelijke tred houden met de procentuele stijging van het bruto regionaal product (BRP) of - anders gezegd - het aandeel van de onderwijsuitgaven in het bruto regionaal product mag niet dalen. Het aandeel van de investeringen in infrastructuur in de Vlaamse onderwijsbegroting loopt echter achterop in vergelijking met vergelijkbare OESO⁴-landen. De Vlaamse regering zal dan ook een bijzondere inspanning leveren om dat aandeel te verhogen.

Dat de overheid opnieuw zal investeren in het onderwijs, betekent niet dat op alle vragen naar meer financiële middelen kan worden ingegaan. Er blijven uiteraard budgettaire grenzen en vanuit de strategische doelstellingen zal de Vlaamse regering duidelijke prioriteiten vastleggen. Deze prioriteiten zullen geleidelijk op basis van concrete meerjarentrajecten worden gerealiseerd. Om voldoende ruimte te scheppen voor nieuwe beleidsinitiatieven zullen de uitgaven kritisch worden bekeken en eventuele verschuivingen onderzocht.

2.2. De dualisering bestrijden

Nog steeds vertoont het onderwijs grote verschillen volgens de begaafdheid, de fysieke of psychische conditie, het sociaal, economisch of cultureel milieu, de leeftijd en het geslacht van de leerlingen. De leerlingen starten niet met gelijke kansen in het onderwijs en doorheen hun schoolloopbaan wordt de kansenongelijkheid vaak nog versterkt. Het opleidingsniveau vormt de centrale breuklijn waarrond de maatschappij dualiseert.

Het realiseren van meer gelijke kansen voor iedereen is essentieel in het waarborgen van een kwaliteitsvol onderwijs. Onderwijskwaliteit reikt immers verder dan economisch rendement en veronderstelt dat de overheid optreedt om ongunstige markteffecten te corrigeren. De overheid moet erop toezien dat alle leerlingen, studenten of cursisten optimale ontwikkelingskansen krijgen in het onderwijs en dat ze leren als zelfstandige en verantwoordelijke burgers aan de samenleving te participeren.

Om effect te sorteren, moet de strijd tegen maatschappelijke uitsluiting en dualisering alle onderwijsniveaus en -sectoren omvatten en een bijzondere aandacht besteden aan levenslang leren. De strijd tegen de dualisering moet op diverse terreinen worden gevoerd. Dit veronderstelt aandacht voor de financiële, maar ook voor de sociale en culturele drempels in de toegang tot en de doorstroming door het onderwijs. Daarnaast vraagt dit ook aandacht voor de organisatie en de inhoud van het onderwijs. Scholen en de samenstelling van hun leerkrachten- en leerlingenpopulatie moeten een spiegel zijn van de samenleving.

⁴ . Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling.

In het onderwijs zal de effectiviteit van de strijd tegen dualisering concreet zichtbaar worden door het doorverwijzen van leerlingen naar het buitengewoon onderwijs te beperken tot de leerlingen die het echt nodig hebben en door het aantal zittenblijvers te verminderen. Streefdoel daarbij is deze terug te brengen tot het gemiddelde van vergelijkbare OESO⁽⁵⁾-landen. De Vlaamse regering zal daartoe extra inspanningen leveren door de scholen de kans te geven hun zorgbreedte te vergroten.

Tijdens deze legislatuur zal de regering zich zeer gericht inspannen om de invulling van de leerplicht te optimaliseren. Het is de bedoeling conform de Europese werkgelegenheidsrichtsnoeren het aantal gekwalificeerde jongeren dat het onderwijs verlaat, te verhogen. Momenteel loopt er onderzoek naar de grootte van de groep die het secundair onderwijs zonder kwalificatie verlaat. Het onderzoek zal een instrument aanreiken om de omvang van de ongekwalificeerde uitstroom op te volgen en een eerste nulmeting uitvoeren. Het is de bedoeling tegen het einde van de legislatuur, het aantal leerlingen die het einde van leerplicht bereiken zonder hetzij een diploma secundair onderwijs, hetzij een getuigschrift van het tweede jaar van de derde graad beroepssecundair onderwijs of van een volledige opleiding in het deeltijds beroepssecundair onderwijs of van een BUSO opleidingsvorm 3 of van een VIZO⁶-opleiding met twintig procent te verminderen.

De bestaande vrije toegang tot het tertiair onderwijs moet gewaarborgd blijven. Bestaande toelatingsexamens zullen worden geëvalueerd op hun efficiëntie en hun effectiviteit.

2.3. Optimaliseren van het onderwijsaanbod

2.3.1. Een gediversifieerd onderwijsaanbod en de vrije keuze waarborgen

De vrijheid van onderwijs impliceert op de eerste plaats dat in principe iedereen een school kan oprichten en de strekking en het pedagogisch project ervan kan bepalen. De Vlaamse regering zal dit beginsel respecteren. Tengevolge van de maatschappelijke ontwikkelingen zal de Vlaamse regering echter ook streven naar een evenwicht tussen de vrijheid van inrichting, de keuzevrijheid en de andere grondrechten, waarbij in het bijzonder een sluitende rechtsbescherming van ouders en leerlingen betracht zal worden.

De Vlaamse regering zal daartoe een evolutieve en hanteerbare omschrijving van de begrippen ‘pedagogisch project’ en ‘pedagogische vrijheid’ uitwerken.

Het keuzerecht is in de Vlaamse onderwijscontext beperkt tot de keuze tussen de dichtstbijzijnde confessionele of niet-confessionele school of tussen de dichtstbijzijnde officiële of vrije school. Toch is het reëel te stellen dat er op grond van zeer specifieke factoren heel wat interne differentiatie bestaat binnen het aanbod van de verschillende netten.

De Vlaamse regering engageert zich om de keuzevrijheid te herdenken, waarbij binnen de budgettaire beperkingen van de onderwijsbegroting een evenwichtig model zal worden ontwikkeld, dat rekening houdt met het pedagogisch of levensbeschouwelijk project van de verschillende inrichtende machten, maar ook met netoverstijgende karakteristieken.

⁵. Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling.

⁶. Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen

De keuzevrijheid is niet reëel als de diversiteit van het aanbod niet tegemoet komt aan de uiteenlopende wensen van ouders en leerlingen.

De Vlaamse regering zal dan ook zoeken naar nieuwe evenwichten tussen autonomie en centrale sturing. Preventieve sturing moet plaats ruimen voor controle achteraf en op afstand, zij het met een toegenomen verantwoordingsplicht van de onderwijsverstrekkers aan de gemeenschap die financiële middelen ter beschikking stelt. De Vlaamse regering zal bij deze controle toezien op de rationaliteit en maatschappelijke relevantie van de ingezette middelen.

Via *incentives* zal de overheid de onderwijsinstellingen ertoe aanzetten om hun beleidsruimte netoverschrijdend in te vullen. De nieuwe initiatieven en projecten die de Vlaamse regering ontwikkelt en/of ondersteunt, zullen voortaan netoverschrijdend gebeuren. Bij de evaluatie en hervorming van bestaande initiatieven en projecten wordt eveneens gestreefd naar netoverschrijdende samenwerking.

De Vlaamse regering zal voorzien in een regeling voor het geval scholen binnen het decretaal toegelaten kader overgedragen worden aan een andere inrichtende macht. In het licht van de zorg voor een voldoende gediversifieerd aanbod moet deze regeling garanderen dat de overnemende inrichtende macht - in samenspraak met de ouders - een positieve en actieve waardering opbrengt voor het pedagogisch project en het karakter van de overgenomen school.

Voor de 'kleinere onderwijsverstrekkers' in het vrij gesubsidieerd onderwijs zal de Vlaamse regering vooral oog hebben voor de implementeerbaarheid van nieuwe regelgeving en de haalbaarheid van de bestaande rationalisatie- en programmatienormen.

2.3.2. Het tertiair onderwijs optimaliseren

Enerzijds is het huidig aanbod van het tertiair onderwijs weinig rationeel, anderzijds staan universiteiten en hogescholen voor steeds grotere uitdagingen door een haast exponentieel stijgende vraag naar kennis en opleiding. De overheid stelt het waarborgen van de kwaliteit, gemeten aan de hand van universeel aanvaarde criteria en het optimaal besteden van de beschikbare middelen gekoppeld aan een brede maatschappelijke verantwoording, concentratie en taakverdeling als beleidslijnen voorop. Universiteiten en hogescholen zullen hun opleidingen moeten herschikken en aanpassen aan nieuwe noden. Tevens zullen de instellingen - ongeacht hun opdrachtverklaring - meer tot samenwerking bereid moeten zijn. Op die wijze kunnen ze een beter gestructureerd en budgettair verantwoord aanbod waarborgen.

De instellingen van het tertiair onderwijs hebben een ruime autonomie om deze uitdaging aan te gaan. Indien nodig, is de regering bereid die autonomie nog te vergroten. Daartegenover staat wel dat binnen een goed afgelijnd kader de instellingen de besteding van de overheidsmiddelen inhoudelijk dienen te verantwoorden. Mede op grond van de reeds beschikbare informatie in diverse rapporten, heeft de regering onmiddellijk een uitgebreide dialoog met de universiteiten en de hogescholen op gang gebracht. De regering zal hierin haar verantwoordelijkheid ten volle opnemen.

Bijkomende maatregelen tot samenwerkingsverbanden, herschikkingen, stimuli tot schaalvergroting en fusies zullen binnen de hogescholen worden ontwikkeld.

Het globaal aanbod van studierichtingen over alle Vlaamse universiteiten mag niet toenemen. Dit laatste betekent concreet dat indien er nieuwe studierichtingen worden gepland, er globaal minstens evenveel studierichtingen worden afgeschaft of gemeenschappelijk ingevuld.

De Vlaamse regering engageert zich de verklaringen van de Sorbonne en Bologna uit te voeren. De principes die zijn opgenomen in de hoger vermelde verklaringen zullen dan ook mede de leidraad vormen bij het uit te tekenen beleid inzake de hervorming van de structuur van het hoger onderwijs in Vlaanderen. De Vlaamse regering wil er immers over waken dat de afgestudeerden zodanig opgeleid en gevormd zijn dat zij hun rol in een zich internationaliserende samenleving kunnen opnemen en dat vooral benamingen van diploma's geen belemmeringen opwerpen.

2.3.3. Interne en externe kwaliteitszorg waarborgen

Het respect van de overheid voor de autonomie van de onderwijsinstellingen ontslaat haar in geen geval van de opdracht de kwaliteit van onderwijs en vorming te verzekeren. Spreken over kwaliteit van het onderwijs, in deze context, impliceert een kwaliteitsbegrip dat tegelijk uitgaat van de inbreng van de onderwijsverstrekkers en van de maatschappelijke verwachtingen ten aanzien van het onderwijs.

Iedere onderwijsinstelling draagt de eerste verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van haar onderwijs. In vele instellingen is men inmiddels overtuigd geraakt van de noodzaak aan zelfevaluatie en interne kwaliteitszorg. Het ontbreekt evenwel nog aan deskundigheid, aan goede hulpmiddelen en aan begeleiding daarvoor. Het is van groot belang dat de scholen en Centra voor Leerlingenbegeleiding hun zelfevaluatie zorgvuldig uitbouwen zodat de externe evaluatie via doorlichtingen daarop kan aansluiten. De overheid zal daarom voldoende hulpmiddelen en ondersteuning voorzien zodanig dat over vijf jaar alle onderwijsinstellingen hun interne kwaliteitszorg kunnen opnemen. Modellen van interne kwaliteitszorg zullen ter beschikking worden gesteld van de scholen. Het is niet zinvol scholen te verplichten tot specifieke vormen van interne evaluatie. Wel verdient het aanbeveling goede voorbeelden te stimuleren en bekendheid te geven.

De overheid kan niet toelaten dat leerlingen voor minderwaardige onderwijsinstellingen opteren of erin terechtkomen. Ze houdt daarom toezicht op de kwaliteit van de scholen via de schooldoorlichtingen door een autonome inspectie. Deze externe kwaliteitszorg moet worden geoptimaliseerd.

Het uitvoeren van de kwaliteitscontrole om de zes jaar is een na te streven doel. Kwaliteitsbewaking is een permanent proces en geen momentopname. Daarom zal ook de opvolging van de doorlichtingen worden geactiveerd.

De inspectie zal zelf op haar doelmatigheid worden geëvalueerd. Hetzelfde geldt voor de begeleidingsdiensten.

2.3.4. Een optimale participatie aan de (kennis)maatschappij voor alle burgers garanderen

Totnogtoe situeerden leren en onderwijs zich hoofdzakelijk binnen de leeftijdscategorie van tweeënhalf à zes tot achttien à vijftien jaar. Hoe langer hoe meer wordt leren evenwel een proces dat de hele levensloop omspannt.

Levenslang en levensbreed leren vormt één van de grote uitdagingen van de kennismaatschappij. De aanhoudende groei en de voortdurende vernieuwing van kennis, de diverser en complexer wordende omgeving nopen de mensen ertoe zich voortdurend bij te scholen en hun kennis op peil te houden. Met de vergrijzing van de bevolking zal de vraag naar permanent leren niet alleen sterker stijgen, maar ook gevarieerder worden. Alle burgers van de Vlaamse gemeenschap moeten via onderwijs en vorming mogelijkheden krijgen om zich te ontplooien.

Levenslang en levensbreed leren veronderstelt het herdenken van de doelstellingen en de aanpak van onderwijs en vorming op alle niveaus. Vanaf de basisschool moeten de nodige basisvaardigheden en -attitudes voor levenslang leren worden ontwikkeld. Kennisoverdracht is daarbij niet langer het hoofdelement. Leren leren moet deel uitmaken van de basisvorming van alle jongeren.

Meer dan ooit moet de aandacht in het initieel onderwijs uitgaan naar het bijbrengen van basiskennis en sleutelvaardigheden. Het betreft vaardigheden die niet alleen tot de kern van de beroepsuitoefening behoren, maar ook bijdragen tot de algemene persoonsvorming van de leerlingen of studenten. Het zijn transfereerbare vaardigheden die tegemoetkomen aan de eisen inzake flexibiliteit en die de leerlingen en studenten weerbaarder maken om met veranderingen om te gaan bijvoorbeeld abstract denken, kunnen omgaan met informatie, leerbekwaamheid, een persoonlijke mening formuleren, omgaan met stress, samenwerken met anderen, zin voor initiatief, leren omgaan met verschillen.

Het postinitieel onderwijs moet mogelijkheden creëren voor een continue bijstelling van de verworven kennis en vaardigheden gedurende de hele verdere levensloop. De nieuwe mogelijkheden van informatie- en communicatietechnologie voor de organisatie van open (geen streepje) en afstandslernen kunnen het aanbod en het opzetten van systemen van levenslang en levensbreed leren optimaliseren.

In het verleden werd de afstemming tussen de actoren in de volwasseneneducatie beheerst door de rationaliseringsgedachte. Levenslang leren werpt deze afstemming meer dan ooit voor het voetlicht, maar levert bovendien nieuwe uitdagingen door de groei van de volwasseneneducatie die ermee gepaard gaat. Een gecoördineerde groei en een beheerste afstemming behoren meer dan ooit tot de prioriteiten. Het betreft de afstemming tussen beroepsgericht onderwijs, vorming en opleiding en sociaal-culturele vorming, tussen de formele en de niet-formele opleidingen, tussen het initieel en het postinitieel onderwijs. Het is daarbij de bedoeling dat het aantal deelnemers aan systemen van permanente vorming stijgt. Om de participatie aan en de doorstroming in het deeltijds kunstonderwijs te verbeteren, zal het aanbod worden gedifferentieerd.

Vanuit levenslang leren dienen er in het actieve beroepsleven voldoende en soepele mogelijkheden te bestaan om uit het werk en opnieuw in het onderwijs of een ander leerproces te stappen. In dat verband is het belangrijk dat het systeem van betaald educatief verlof optimaal wordt ingeschakeld in levenslang leren. Een soepele overstap betekent ook dat een operationeel systeem van valideren van diverse ervaringen bestaat, waardoor de 'cursisten' bij hun beginsituatie kunnen aansluiten. Omgekeerd moet de terugkeer naar de werksituatie vlot kunnen verlopen en moet de genoten opleiding zich in civiel effect vertalen. Daarom zal de Vlaamse regering een uniforme certificering opzetten van competenties verworven in zowel informele als formele leerervaringen. De regering zal de hogescholen en universiteiten vragen

meer aandacht te besteden aan het certificeren van de kwalificaties van jongeren die het tertiair onderwijs voortijdig verlaten.

2.4. Leerkrachten⁽⁷⁾ waarderen

De maatschappelijke waardering van de leerkracht is een complex gegeven dat een samenhangend en omvattend actieplan verdient.

De Vlaamse overheid zal hierover een breed maatschappelijk debat initiëren en stimuleren.

De regering stelt zich tot doel de aantrekkelijkheid van het beroep te verhogen, zodat een voldoende groot en kwalitatief lerarenkorps kan worden ingezet.

De waardering voor het beroep hangt samen met de mate waarin leerkrachten hun job kunnen uitoefenen in overeenstemming met de verwachtingen van de samenleving. De overheid zal derhalve de lerarenopleiding en de nascholing mee laten evolueren met deze verwachtingen.

De Vlaamse overheid zal de regelgeving uitbouwen in functie van een geharmoniseerd en modern personeelsbeleid.

Een jaarlijkse rapportering over de situatie op de onderwijsarbeidsmarkt en eventueel aanvullend onderzoek zullen de mate waarin de doelstelling wordt gerealiseerd nauwgezet nagaan.

2.4.1. Maatschappelijke relevantie van de lerarenopleiding en de nascholing

De inhoud en de organisatie van het onderwijs worden voortdurend geconfronteerd met onderwijskundige ontwikkelingen en maatschappelijke uitdagingen. Door zijn opdracht komt de leerkracht dagelijks in contact met maatschappelijke fenomenen zoals de integratieproblematiek, drugs, complexe gezinsstructuren, de impact van de massamedia, enz. De leraar wordt erkend als een actief handelend individu ten aanzien van deze factoren.

De Vlaamse regering zal bij de evaluatie en aanpassing van de lerarenopleiding en de nascholing rekening houden met deze emancipatorische en leerlinggerichte opdracht van de leerkracht in een evoluerende maatschappij.

De lerarenopleiding zal de leerkrachten bijbrengen om, vanuit hun wetenschappelijke vorming, te anticiperen op nieuwe pedagogische en algemene tendensen.

2.4.2. Bevorderen van het comfort van de leerkracht

Leerkrachten kunnen hun innovatieve taak pas uitoefenen in een aangepaste en comfortabele werkomgeving.

De Vlaamse regering zal de nodige instrumenten laten ontwikkelen om het welbevinden van de leerkrachten te meten.

Bij de uitbouw van nieuwe regelgeving zal rekening worden gehouden met de geïnventariseerde knelpunten.

⁷ Met leerkrachten worden hier bedoeld alle personeelscategorieën in het leerplichtonderwijs (incl. kleuteronderwijs), het deeltijds kunst- en volwassenenonderwijs.

2.4.3 Rechtspositieregeling

De Vlaamse regering zal bij de aanpassing van deze rechtspositieregelingen streven naar efficiëntie, transparantie en afdwingbaarheid.

2.5. Bevorderen van de directe participatie en van de rechten en verantwoordelijkheden van leerkrachten, studenten, cursisten, leerlingen en ouders

Het regeerakkoord benadrukt dat bij een democratische samenleving een democratische onderwijscultuur hoort. Alle betrokken geledingen dienen de kans te krijgen rechtstreeks deel te nemen aan het bestuur van de onderwijsinstellingen. Voor leerkrachten betekent dit dat er andere mogelijkheden voor participatie zullen worden geboden dan deze die vandaag bestaan. De Vlaamse regering zal er voor zorgen dat ook ouders, leerlingen, studenten en cursisten vaker rechtstreeks worden betrokken bij het onderwijsgebeuren en het bestuur van de onderwijsinstellingen. Om een wezenlijke participatie en een democratische cultuur te realiseren, zullen alle betrokkenen ook ten volle hun verantwoordelijkheid moeten opnemen.

In het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 werden de rechten en plichten van ouders en leerlingen voor het eerst geëxpliciteerd. Lerend uit de ervaringen van het basisonderwijs zullen deze rechten en plichten nu worden geïmplementeerd in het secundair onderwijs, rekening houdend met de eigenheid van dit onderwijsniveau. Voor het hele leerplichtonderwijs zal nu in één Commissie voor laakbare praktijken worden voorzien.

De Vlaamse regering beschouwt het recht op inschrijving als een fundamenteel en in beginsel onvoorwaardelijk recht, dat in alle onderwijsinstellingen zal worden gewaarborgd. Weigeringen op grond van huidskleur, nationale of etnische afstamming, afkomst of geslacht zullen in alle omstandigheden worden bestraft. Bij weigering van inschrijving zal de absolute noodzaak daarvan door de onderwijsinstelling moeten worden aangetoond.

Leerplichtige leerlingen moeten -in extreme omstandigheden van bijvoorbeeld geweldpleging of wanneer ze het schoolleven voor de medeleerlingen en de leerkrachten grondig verstoren doorgestuurd worden. Het recht op onderwijs impliceert evenwel dat er voor deze leerlingen -in samenwerking met het centrum voor leerlingenbegeleiding en met welzijnsinstanties- wordt gezocht naar een andere school of een schoolvervangend programma.

Omtrent de vrijheid van eenzelfde inrichtende macht om leerlingen te spreiden over de verschillende scholen en vestigingsplaatsen zal een sluitende regeling worden uitgewerkt. De overheid zal de onderwijsinstellingen stimuleren om een actief toelatingsbeleid te voeren in functie van een representatieve samenstelling.

De overheid moet de voorwaarden scheppen om het recht op kwaliteitsonderwijs voor alle leerlingen, studenten en cursisten te garanderen, in het bijzonder voor de meest kansarmen. Zij kennen hun rechten meestal niet en beschikken niet over de mogelijkheid om ze af te dwingen. Voor huisonderwijs zal een geëigende vorm van kwaliteitscontrole ingevoerd worden.

De rechten en verantwoordelijkheden van leerlingen, studenten en cursisten zullen worden geëxpliciteerd en gewaarborgd met aangepaste instrumenten. Het “lege-doosyndroom” moet daarbij worden vermeden. Rechten geven die niet afdwingbaar zijn, leidt tot frustraties en

ongeloof in de overheid. Rechten moeten waargemaakt kunnen worden, desnoods met dwangmiddelen ten aanzien van diegenen die de rechten miskennen. De afdwingbaarheid zal in samenhang met de vereenvoudiging van de regelgeving worden gerealiseerd.

Respect voor rechten van ouders, leerlingen, studenten en cursisten en het creëren van mogelijkheden opdat zij hun verantwoordelijkheden zouden opnemen, houden in dat een bijzondere aandacht moet gaan naar het formuleren van duidelijke regels en een heldere communicatie daarover. Ouders, leerlingen, studenten en cursisten moeten niet alleen weten waar ze aan toe zijn. Ze moeten ook worden betrokken bij het opstellen van de regels die de schoolloopbaan betreffen. Dit geldt voor bijvoorbeeld de regels op het vlak van aanwezigheid, tucht en discipline, het examengebeuren, de beroepsmogelijkheden, de keuzen die gemaakt moeten worden.

Het scheppen van regelduidelijkheid is vooreerst een opdracht voor de overheid. Zij moet haar regelgeving vertalen in leesbare en hanteerbare communicatiemiddelen. Regelduidelijkheid is ook een opdracht voor de onderwijsinstellingen bij het opstellen van hun reglementen. De grenzen, opgelegd door de rechten van de onderwijsinstelling en door de rechten van anderen, moeten duidelijk aangegeven zijn.

3. OPERATIONELE DOELSTELLINGEN EN PROJECTEN

3.1. Aantrekkelijker maken van het leerkrachtenberoep ⁽⁷⁾

Een actieplan dat de aantrekkelijkheid van het beroep van leerkracht wil verhogen, kan niet voorbijgaan aan onderstaande kritische aspecten, zoals opleiding en nascholing van de leerkrachten, de schoolorganisatie, de beeldvorming in de samenleving, de rechtszekerheid en algemene arbeidsvoorwaarden. In wat volgt wordt daarom ingegaan op de verschillende operationele doelstellingen die het actieplan omvat.

3.1.1. Waardering door de samenleving

Het Vlaams onderwijs is van een hoge kwaliteit. Tot die hoge kwaliteit leveren de leerkrachten dagelijks een cruciale bijdrage. Hoewel vooral negatieve gebeurtenissen en voorvallen (geweld en spijbelen op school, *burn-out* en stress bij personeelsleden, besparingen) het nieuws halen, kan het onderwijs steunen op de niet aflatende inzet van vele leerkrachten. Over het onderwijs in Vlaanderen valt echter zeer veel goeds te zeggen. Dagelijks werken en communiceren met jongeren is moeilijk, maar tegelijk uitermate boeiend.

De Vlaamse regering doet daarom een oproep tot de media, maar ook tot de brede samenleving en al wie ter zake verantwoordelijkheid draagt om het onderwijs en de leerkrachten positief te benaderen, hun belang voor de samenleving te onderstrepen en de professionaliteit van de leerkrachten te belichten.

De overheid zal haar communicatie naar de leerkrachten gericht en klantvriendelijker uitbouwen. Nieuwe maatregelen zullen tijdig meegedeeld, toegelicht en geduid worden. De overheid zal de leerkrachten intenser betrekken bij onderwijsvernieuwingen door ook expliciet naar hun mening te vragen in het ontwerpen van veranderingen en vernieuwingen. Daarnaast zal ze alert reageren op negatieve berichtgeving over het onderwijs en de leerkrachten. Meer in het algemeen zal de overheid in haar communicatie naar en over de leerkrachten een positieve toon zetten. Het tijdschrift *Klasse* kan een belangrijke input geven bij het realiseren van dergelijke communicatie.

De lonen van de leerkrachten in Vlaanderen bevinden zich binnen de vergelijkbare OESO⁽⁸⁾-landen zowat in de betere middenmoot. De verloning van leerkrachten zal ook in de toekomst gelijke tred houden met gelijkwaardige jobs in andere arbeidssectoren. Tijdens deze legislatuur zal de gelijkschakeling van de lonen van kleuteronderwijzers en onderwijzers met die van regent verder worden geïmplementeerd.

3.1.2. Human resource management (HRM)-beleid

Een herkenbare schoolcultuur, teamwork en reële participatie verhogen het welbevinden en verminderen het stressniveau bij leerkrachten.

7 Met leerkrachten wordt hier bedoeld alle personeelscategorieën in het leerplichtonderwijs (incl. kleuteronderwijs), het deeltijds kunst- en het volwassenenonderwijs.

8 Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling

In het algemeen moeten scholen worden gestimuleerd en voldoende ruimte krijgen om een eigen beleid te voeren. Het personeelsbeleid –zoals vorming, opvang, individuele coaching- is een wezenlijk onderdeel van dat schoolbeleid. Het schoolbeleid moet aan leerkrachten ruimte en ondersteuning geven voor teamgerichte werking.

Het schoolbeleid mag niet alleen worden gevoerd door de inrichtende macht en de directeur. In scholen moet men vaak beslissingen nemen, die de gehele school moet dragen. Een aantal van die beslissingen worden genomen door de voorziene formele organen binnen de school (b.v. schoolraad, Raad van Bestuur, participatieraad, lokaal onderhandelingscomité). Een geslaagd schoolbeleid gaat uit van een actieve participatie van leerkrachten. Voor alle beslissingen inzake schoolbeleid moet overleg worden gepleegd met alle leerkrachten of met degenen die zij daartoe aanwijzen (cf. participatieve schoolcultuur).

Omtrent al deze aspecten zal de regering tijdens deze legislatuur vooral een aanmoedigend en ondersteunend beleid voeren. De overheid moet een kader creëren waardoor de school als organisatie en de directeur als leidinggevende over de juiste instrumenten en mogelijkheden beschikt om een dergelijk human resource managementbeleid te voeren. Dit beleid krijgt gestalte in de diverse maatregelen die hierna worden beschreven, onder meer inzake vorming en nascholing, functiebeschrijving en evaluatie, rechtspositie, schoolleiding.

Ten slotte moet ook het beheren en beheersen van veiligheid, gezondheid, welzijn en stress, hygiëne en milieu, een essentieel onderdeel uitmaken van het management en de organisatie van de onderwijsinstelling. Inzake de implementatie van de wetgeving betreffende welzijn op het werk van 4 augustus 1996 zal -in overleg met het ministerie van Tewerkstelling en Arbeid- worden gezocht naar een adequate, toepasbare en betaalbare structuur.

De scholen zullen worden aangemoedigd netoverschrijdend samen te werken om dit welzijnsbeleid te implementeren en met name om in de aanstelling van een preventieadviseur te voorzien. In datzelfde kader moeten alle scholen een stressbeleid voeren.

3.1.3. Opleiding en nascholing van leerkrachten

In de waardering van de leerkrachten speelt de basisopleiding uiteraard een fundamentele rol. Leerkracht is een beroep waaraan de overheid, als afnemer, bepaalde eisen stelt die zij zelfs decretaal heeft ondersteund (beroepsprofiel en basiscompetenties). De overheid is dus ook wel geïnteresseerd in de wijze waarop de leerkrachtenopleiders die beroepseisen invullen.

In 1996 onderging de leerkrachtenopleiding een belangrijke wijziging, vooral de opleiding van de leerkrachten secundair onderwijs. De eerste generatie gediplomeerden wordt in 2000 verwacht. Tijd dus voor een eerste *round-up*.

Met dat doel voor ogen zal de overheid gedurende het jaar 2000 een evaluatie van alle leerkrachtenopleidingen opzetten, in zowel de hogescholen en universiteiten als het volwassenenonderwijs (Getuigschrift Pedagogische Bekwaamheid). Zij zal daartoe een commissie aanstellen die vervolgens de werkprocedure zal vaststellen. Deze commissie wordt samengesteld uit deskundigen en gebruikers van de leerkrachtenopleiding. De commissie zal zowel de afnemers als de aanbieders van de leerkrachtenopleiding horen.

Het evaluatierapport moet begin 2001 beschikbaar zijn. Op grond daarvan kan de overheid dan een nieuw gesprek aanvatten met het veld om na te kijken hoe de implementatie en

eventueel het decreet zelf moeten worden bijgestuurd onder meer in functie van maatschappelijke noden en ontwikkelingen (b.v.. educatief gebruik van informatie- en communicatie-technologie, omgaan met leerstoornissen en verschillen, voorkomen en oplossen van problemen). Het is de bedoeling deze visitatie regelmatig uit te voeren.

Er dringt zich tevens een bredere evaluatie op van de adequaatheid van alle ondersteunende activiteiten die diverse actoren aan scholen aanbieden (b.v. begeleidingsdiensten, ' Centra voor Leerlingenbegeleiding, inspectie, nascholing) en naar de reële effecten daarvan op de professionalisering van de leerkrachten.

Nascholing is een belangrijk instrument waarover de school beschikt om de leerkracht te professionaliseren en te waarderen. De scholen van het leerplichtonderwijs beschikken sinds 1996 over een eigen nascholingsbudget, zodat zij een op maat gesneden nascholingsbeleid kunnen voeren. De middelen die de scholen daarvoor krijgen zullen jaarlijks nog stijgen tot 2003. De overheid zal een stimuleringsbeleid voeren om de oprichting of uitbouw van net- en vakoverschrijdende contactgroepen en netwerken van leerkrachten te bevorderen.

Op dit ogenblik loopt wetenschappelijk onderzoek naar het nascholingsbeleid van scholen. Op basis van de bevindingen uit dit onderzoek zal worden nagegaan hoe de overheid de scholen kan stimuleren en ondersteunen om de kwaliteit en de effectiviteit van de nascholing te bevorderen. Tevens zal dan nagegaan worden in hoever en in welke mate het bestaande systeem kan uitgebreid worden. Aandacht zal moeten gaan naar formules om personeelsleden de mogelijkheid te geven deel te nemen aan uitgebreidere professionaliseringsinitiatieven (bvb. leer-sabbat, interne en externe mobiliteit, bedrijfsstages, internationale uitwisseling).

3.1.4. Opvang en begeleiding van jonge leerkrachten

De start van een leerkrachtenloopbaan is vaak moeilijk. Leerkrachten moeten vanaf de eerste dag volledig presteren en kennen geen "inwerkperiode". Inzake begeleiding van beginnende leerkrachten door ervaren collega's is vandaag geen kader of ambt voorzien.

Tijdens deze legislatuur zal de overheid de scholen stimuleren om een beleid inzake opvang en begeleiding van jonge leerkrachten te ontwikkelen. Dat beleid kan mede mogelijk gemaakt worden door het vervangingspool-systeem, waarbij een leerkracht uit de pool wordt toegewezen aan een "ankerschool" die hem/haar opvangt en begeleidt. Beginnende leerkrachten kunnen op deze manier de eerste leservaringen opdoen onder begeleiding van een ervaren collega - mentor (systeem van leerkracht-in-opleiding).

3.1.5. Dringende maatregelen om het leerkrachtentekort op te vangen

Met betrekking tot het leerkrachtentekort in het basisonderwijs en secundair onderwijs dringen zich op korte termijn een aantal spoedmaatregelen op, die zullen ingaan vanaf 1 september 2000.

Conform het regeerakkoord zal een vervangingspool worden gecreëerd. Die pool bestaat uit een groep (kandidaat-)leerkrachten. In de pool krijgen deze leerkrachten een aanstelling voor een volledig schooljaar, betaald door het departement Onderwijs. De poolleden vormen een

mobiel leerkrachtenteam dat flexibel en netoverstijgend wordt tewerkgesteld, in de eerste plaats voor reglementaire (d.w.z. financierbare of subsidieerbare) vervangingen.

Via de creatie van een vervangingspool wil de overheid het aanbod van gekwalificeerde onderwijsverstrekkers vergroten. Een aanstelling in de vervangingspool biedt een interessant loopbaanperspectief (werkzekerheid en financiële zekerheid) voor leerkrachten. Precies dit gebrek aan perspectief drijft vandaag veel beloftevolle leerkrachten tijdens het begin van het schooljaar naar andere beroepssectoren. Een leerkracht die in de pool wordt aangeworven maakt een keuze voor een streek en voor de pedagogisch projecten waarbinnen hij/zij ingezet wil worden.

Voor de school creëert de vervangingspool een groter aanbod aan geschikte leerkrachten. De school behoudt nog altijd de vrijheid om op grond van eigen criteria uit dit verruimd aanbod de meest geschikte kandidaat te selecteren. De vervangingspool zal vraag en aanbod op de onderwijsarbeidsmarkt beter op elkaar afstemmen, waardoor scholen sneller over een vervanger kunnen beschikken en zodoende een oplossing wordt geboden voor het vervangingsvraagstuk.

Een andere set maatregelen beoogt een betere betaling van leerkrachten die, boven op hun voltijdse dagtaak, nog extra uren willen en kunnen presteren. De schoolleiding zal, in overleg met het personeelslid en in samenspraak met de lokale overlegorganen, de cumulatie kunnen hanteren als een werkbare tijdelijke (nood)oplossing in geval van een acuut tekort aan leerkrachten.

Voorts wordt mogelijk gemaakt dat leerkrachten die in een verlofstelsel zitten of (vervroegd) gepensioneerd zijn -in geval van nood- hun onderwijsopdracht voor een korte tijd vrijwillig opnieuw opnemen. Op deze manier wordt een belangrijke arbeidsreserve beschikbaar, die de schooldirectie bij een dringend tekort kan aanboren.

3.1.6. Differentiatie in de loopbaan

Een onderwijsloopbaan biedt voor beginnende leerkrachten weinig perspectief inzake afwisseling of carrière-uitbouw. Nochtans kennen scholen een toenemende behoefte aan taak- en functiedifferentiatie, en worden leerkrachten steeds vaker betrokken bij activiteiten die het klasverband overstijgen.

Daarom zullen de mogelijkheden voor differentiatie en variaties in taken en functies verder worden onderzocht – bijvoorbeeld via een proefproject in een aantal scholen - en uitgebouwd, met volgende uitgangspunten:

- Functiedifferentiatie en promotie van leerkrachten moeten gekoppeld zijn aan opgedane ervaring, de evaluatie van de opdracht die men uitoefent;
- Differentiatie en promotie moeten ook mogelijk zijn voor leerkrachten die voor de klas blijven staan;
- Het ambt van leerkracht moet ook leeftijdsbewust kunnen worden ingevuld, met bijvoorbeeld leeftijdsgebonden variaties.

Ook formules van interne of externe mobiliteit bieden kansen voor professionele en persoonlijke groei en kunnen de motivatie versterken. De nodige stimuli moeten worden voorzien om vakmensen uit het bedrijfsleven vol- of deeltijds naar het onderwijs te trekken en om leerkrachten praktijkervaring te laten opdoen in bedrijven. Het volwassenenonderwijs moet aantrekkelijker worden gemaakt voor mensen met ervaring in verschillende werksferen.

3.1.7. Erkenning professionaliteit van de leerkrachten

De vertaling van de eindtermen in leerplannen is vandaag te voorschrijvend, wat de leerkrachten in hun creativiteit belemmert. De leerplannen moeten tot de essentie worden beperkt en voldoende ruimte laten om leerkrachten creatief te laten inspelen op thema's die de jongeren bezighouden. De overheid zal de leerplannen op dat punt toetsen.

De jongste jaren is de administratieve belasting in het onderwijs sterk toegenomen. Overdreven administratieve verplichtingen worden als oneigenlijke taken ervaren, verhogen de werkdruk en laten kostbare tijd voor de onderwijskerntaken verloren gaan.

Weliswaar komen deze nieuwe formaliteiten voort uit pedagogisch waardevolle initiatieven en doelstellingen (b.v.. bijhouden van leerlingvolgsysteem, schoolwerkplannen, aanwendingsplannen), maar zij worden vanuit diverse hoeken (o.a. begeleidingsdiensten, inspectie, departement, netten, inrichtende machten) teveel naast elkaar opgelegd en onvoldoende geïntegreerd. De overheid zal omtrent deze problematiek overleggen met alle betrokken actoren en haar verantwoordelijkheid opnemen om tot sluitende afspraken te komen, in het belang van de leerkrachten en het onderwijs.

Leerkrachten hebben recht op ondersteuning en begeleiding, in eerste instantie vanuit directie en collegae in de eigen school, maar ook vanuit de begeleidingsdiensten. Deze moeten voltijs ter beschikking staan van de scholen en prioritair inspelen op hun vragen en noden.

3.1.8. Materiële werkomstandigheden

Aantrekkelijke schoolgebouwen creëren een aangename schoolomgeving, wat het welzijn van leerkrachten bevordert. Deze regering voorziet dan ook in een substantiële verhoging van de financiële middelen voor schoolgebouwen en infrastructuur voor alle onderwijsniveaus. Naar de volgende begrotingsjaren toe moet er voorbereidend werk worden verricht om de diverse noden in kaart te brengen. Inrichtende machten en koepels hebben al uitstekend werk geleverd. De vele en soms uitermate diverse noden zullen moeten worden afgewogen in relatie tot de budgettaire mogelijkheden en zullen in een meerjarentraject moeten worden omgezet.

De leerkracht die als professional in team werkt, moet hierin ook materieel worden ondersteund (b.v.. infrastructuur voor vakwerkgroepen, modern leermateriaal, informatie- en communicatietechnologie). Alle noodzakelijke didactische middelen moeten door de school zelf worden voorzien. Indien de inspectie vaststelt dat een gebrek aan didactisch materiaal een negatieve impact heeft op de kwaliteit van het onderwijs dan zal ze dat in haar verslag expliciet vermelden en zal ze daarmee rekening houden bij haar evaluatie.

3.1.9. Rechtspositie

De Vlaamse regering stelt een globale herziening van de decreten rechtspositie als streefdoel voorop om de fundamentele principes in de rechtspositieregeling van de verschillende netten zoveel mogelijk te stroomlijnen, zij het met een beperkte differentiëring per net of per niveau. Deze harmonisering zal o.a. bepalingen omvatten m.b.t. functiebeschrijvingen en evaluaties. Het mandaatsysteem voor leidinggevenden zal voor alle onderwijsniveaus worden ingevoerd.

In het secundair en het volwassenenonderwijs zullen met de inrichtende machten en de vakbonden gesprekken worden aangevat om via convenants de systemen van functiebeschrijving en evaluatie vanaf 1 september 2000 in te voeren. De inrichtende machten, in overleg met (de vertegenwoordigers van) het personeel, staan uiteindelijk in voor de invoeren van deze instrumenten in de scholen. Er zal een beroepsprocedure voor evaluatie worden uitgewerkt, waarbij zowel de rechtsbescherming van het personeelslid als de verantwoordelijkheid van de inrichtende macht centraal staan.

Een evaluatie moet in de eerste plaats motiverend en ondersteunend zijn, en dienen om een klimaat van gesprek tussen directie en personeelslid te bevorderen. Een evaluatie moet aangeven wat goed is en moet leiden tot afspraken omtrent hetgeen nog verbeterd kan worden. Indien leerkrachten op duurzame wijze slecht functioneren, dan moet dit in de evaluatie tot uiting komen en leiden tot gepaste sancties, in het belang van het onderwijs.

De implementatie in het secundair en volwassenenonderwijs zal grondig worden geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie zal worden beslist of deze instrumenten ook in het basisonderwijs en deeltijds kunstonderwijs kunnen worden ingevoerd.

In het kader van de herwaardering van de directies zal werk worden gemaakt van de mandaatvergoeding. Wegens onder meer budgettaire redenen zal de mandaatvergoeding gefaseerd worden ingevoerd.

De overheid zal erop toezien dat de nieuwe decretale rechtspositieregelingen enkel essentiële bepalingen bevatten die een modern personeelsbeleid mogelijk maken, zij het met de nodige waarborgen inzake rechtszekerheid en legaliteit. De Vlaamse regering zal ter zake streven naar een evenwicht tussen de beginselen inzake goed werkgeverschap en de rechtsbescherming van de personeelsleden.

De basisprincipes van de rechtspositieregelingen zullen op een sluitende manier afdwingbaar worden gemaakt. De overheid zal daartoe voorzien in een rechtsgang en in efficiënte administratieve sanctioneringmechanismen. Het juridisch statuut en de effectiviteit van de beroepscolleges zullen bij deze operatie worden geëvalueerd.

3.1.10. Schoolleiding

De overheid erkent de zware taakbelasting van de directies en zal daarom zorgen dat zij in hun opdracht worden ondersteund. Deze ondersteuning kan op verschillende manieren worden ingevuld, bijvoorbeeld eenvoudiger regelgeving en procedures, beleid- en administratieve ondersteuning, samenwerking tussen de scholen en teamwerking binnen de school. De overheid erkent bovendien de verschillen in moeilijkheidsgraad van scholen. Verschillen in taak-

belasting van de directeurs en de complexiteitsgraad van de administratieve procedures zullen in samenhang met het mandaatsysteem worden onderzocht.

Het Tivoli-akkoord heeft nu reeds de mogelijkheid voorzien dat personeelsleden in het basisonderwijs kunnen worden ingeschakeld voor beleidsondersteuning, om de directie administratief te ontlasten of klasvrij te maken. De aanwending van de faciliteiten tot beleidsondersteuning en taakontlasting in het basisonderwijs zal worden opgevolgd en geëvalueerd. De werkingsbudgetten voor beleids- en administratieve ondersteuning in het basisonderwijs zullen verder worden verhoogd om scholen de nodige ruimte te geven om deze autonoom en zinvol te besteden. Dit moet gepaard gaan met een opleiding tot leidinggeven van directies van basisscholen. De elektronische uitwisseling van gegevens tussen scholen en het departement Onderwijs (Edison) en het vermijden van dubbele opvragingen zullen eveneens bijdragen tot de administratieve verlichting van de basisscholen.

3.2. De schoolverlaters stevige startkwalificaties verstrekken

De verlenging van de leerplicht heeft in belangrijke mate bijgedragen tot de verhoging van de scholingsgraad van de jonge Vlamingen. Gedurende het afgelopen decennium heeft Vlaanderen zijn eerdere achterstand ten opzichte van het buitenland ingehaald.

De resolutie van de Raad van de Europese Unie van 9 februari 1999 betreffende de werkgelegenheidsrichtsnoeren voor 1999 stelt de vermindering van het aantal jongeren dat de school ongekwalificeerd verlaat als een belangrijke pijler voorop in het realiseren van een betere overgang van school naar werk en in het verhogen van de tewerkstelbaarheid en inzetbaarheid van de bevolking. Om die doelstelling te bereiken, moeten de lidstaten de kwaliteit van hun onderwijssysteem verbeteren. Een bijzondere aandacht moet daarbij worden besteed aan leerlingen met leermoeilijkheden.

Tijdens deze legislatuur zal de regering zich zeer gericht inspannen om de invulling van de leerplicht te optimaliseren. Daarom zal ze waken over de kwaliteit en de relevantie van het studietoelaat. De inhoud van de studierichtingen moet relevant zijn voor de jongeren en voor hun integratie in de maatschappij. Permanente bijsturing van eindtermen, basiscompetenties en leerplannen op basis van nieuwe onderwijskundige inzichten, maatschappelijke ontwikkelingen en arbeidsmarktbehoeften is dus essentieel. Bijzondere aandacht zal uitgaan naar de zwakste groep jongeren, de leerlingen in het deeltijds en het buitengewoon onderwijs. Hun succesvolle overgang naar en duurzame integratie in de arbeidsmarkt hangt in grote mate af van verrijkende werkervaringen tijdens hun schoolloopbaan. Vlaamse sociale akkoorden moeten een luik tewerkstelling voor deze -meestal kansarme- jongeren omvatten. Wat de werkervaring van jongeren in het deeltijds onderwijs betreft, zal op korte termijn naar een afstemming worden gezocht tussen het deeltijds beroepssecundair onderwijs en de middenstandopleiding van het Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen.

3.3. Een actieplan voor de waardering van het technisch- en beroepssecundair onderwijs uitwerken

Een coherent beleid gericht op waardering van het technisch en het beroepssecundair onderwijs vertrekt van onder meer volgende vaststellingen of bedenkingen:

- Het verschil in waardering van onderwijsvormen en studierichtingen hangt samen met het verschil in maatschappelijke waardering van de beroepen, maar ook met de 'bedrijfscultuur' in vele scholen van het technisch en beroepssecundair onderwijs;
- Het watervalstelsel is geen exclusieve aangelegenheid van het technisch- en beroepssecundair onderwijs. Het is een onderwijskundig en maatschappelijk fenomeen en omvat vele facetten. Er is met name een waterval tussen scholen, tussen studierichtingen binnen het algemeen secundair onderwijs, tussen algemeen secundair, technisch secundair, beroepssecundair en deeltijds beroepssecundair onderwijs, tussen studierichtingen binnen het technisch secundair onderwijs en binnen het beroepssecundair onderwijs en binnen het tertiair onderwijs. Vele overgangen van het algemeen naar het technisch secundair onderwijs, of van het technisch naar het beroepssecundair onderwijs zijn 'natuurlijke' overgangen.
- Het technisch en beroepssecundair onderwijs vormen geen monolithisch blok: er bestaan grote verschillen in scholen en studierichtingen, instroom van leerlingen, kansen op vervolgonderwijs en tewerkstelling, infrastructuurbehoeften, vormen van samenwerking met de beroepswereld en maatschappelijke waardering;
- De beroepswereld vormt evenmin een monolithisch blok: hij is samengesteld uit diverse actoren met verschillende belangen en met een grote verscheidenheid aan samenwerkingsinitiatieven (grote bedrijven en kleine en middelgrote ondernemingen, werkgevers- en werknemersorganisaties, uiteenlopende beroepssectoren);
- Het is een vanzelfsprekendheid dat technisch en beroepsonderwijs ook voorbereiden op hoger onderwijs en de basis leggen voor levenslang leren.
- De veelheid aan actoren in de beroepsopleiding in Vlaanderen leidt tot versnippering en een gebrek aan slagkracht.

De regering zal een ambitieus plan met concrete actiepunten voor de waardering van het technisch en het beroepsonderwijs ontwikkelen. Om een eenheid van handelen bij alle actoren binnen de beroepsopleiding te realiseren, zal - eventueel in samenwerking met de Koning Boudewijnstichting - een permanent overlegplatform - samengesteld uit vertegenwoordigers van de opleidings- en de beroepswereld en van de overheid - het actieplan coördineren, sturen en ondersteunen. In de beroepsopleiding moet afstemming worden gerealiseerd tussen het voltijds technisch en beroepssecundair onderwijs, het deeltijds beroepsonderwijs, bepaalde opleidingsvormen in het buitengewoon secundair onderwijs, de beroepsopleiding in het volwassenenonderwijs, de opleidingscentra van de middenstand, de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB). De complementariteit van het initieel onderwijs en de naschoolse opleidingen zal worden benadrukt. Vanuit de beroepswereld zijn de interprofessionele sociale partners en de sectoren de gesprekpartners in het overlegplatform.

Er zullen samenwerkingsmodellen worden uitgewerkt tussen scholen, ondernemingen, instellingen en organisaties, waarbij geleerd kan worden uit de vele lokale en regionale goede voorbeelden van samenwerking. Verspreiding van praktijkvoorbeelden, wijziging van de regelgeving, uitrustingsfondsen, professionalisering van de begeleiding en de oriëntering door leerkrachten, een voorrangbeleid, informatiecampagnes over de waarde en de betekenis van studierichtingen van het technisch en beroepssecundair onderwijs voor de samenleving en voor de toekomst van de jongeren, kunnen op termijn substantieel bijdragen tot de maatschappelijke waardering van deze onderwijsvormen. In hetzelfde kader zal de technologische component in het basisonderwijs en in de eerste graad van het secundair onderwijs worden versterkt.

3.3.1. Een coherent voorrangsbbeleid voor het technisch en beroepssecundair onderwijs opzetten

Ten aanzien van het technisch en beroepssecundair onderwijs zal een coherent voorrangsbbeleid worden ontwikkeld, met een veelheid van gerichte initiatieven naar de leerlingen, het personeel, de ouders, de scholen, de beroepswereld. Op diverse terreinen zoals scholieren- en ouderwerking, waardering van onderwijzend personeel en directies, nascholing, veiligheid en welzijn op het werk, financiering van informatie- en communicatietechnologie zal de overheid afwegen in welke mate 'voorrang' kan worden verleend aan het technisch en beroepssecundair onderwijs. Deze diverse acties moeten de motivatie in de scholen van het technisch en beroepssecundair onderwijs verhogen en zullen een grotere zichtbaarheid en herkenbaarheid geven aan de kwaliteit van het technisch en beroepsonderwijs.

De overheid zal erover waken dat de financiële middelen en de urenleerkracht bestemd voor de leerlingen in het beroepsonderwijs maximaal worden aangewend in het beroepssecundair onderwijs. De inspectie zal worden gevraagd de invloed van de overheveling van de lestijden op de kwaliteit van het beroepssecundair onderwijs bij de schooldoorlichtingen expliciet te vermelden.

3.3.2. Activeren en verstevigen van de samenwerking met de beroepswereld

Dienstverlening, contractonderwijs en convenants, actieve deelname aan de markt van levenslang leren en certificering van competenties leiden tot effectieve samenwerking tussen onderwijs en beroepswereld: inbreng en inzet van deskundig personeel, terbeschikkingstelling van stageplaatsen en infrastructuur, mogelijkheden tot nascholing, groter zelfvertrouwen van schoolteams. Deze acties dragen ook bij tot een grotere maatschappelijke waardering van beroeps- en technisch secundair onderwijs. Technische scholen en bedrijven zijn natuurlijke partners in het verbeteren van de motivatie en leerprestaties van leerlingen en van hun kansen op de arbeidsmarkt. Versoepeling en vereenvoudiging van de regelgeving inzake inzetbaarheid van het onderwijzend personeel en inzake school- en onderwijsorganisatie, een kader voor de inzet van deskundigen uit het bedrijfsleven zijn essentiële voorwaarden voor een efficiënte en effectieve samenwerking en dienstverlening.

De Vlaamse regering zal de bestaande convenants aan een grondige evaluatie onderwerpen: analyse van instroom en schoolloopbanen van leerlingen, doorstroming naar hoger onderwijs en/of arbeidsmarkt, financiële en menselijke inbreng van alle partners, impact op leerplannen, nascholingsinitiatieven, kwaliteitszorg, rol van de begeleidingscommissies en dergelijke. De bedoeling is te komen tot een kader van kwaliteitseisen en -criteria waaraan (nieuwe) convenants moeten beantwoorden zoals een maximale bijdrage tot een rationele uitbouw van het onderwijsaanbod, gelijkwaardige inbreng van alle partners, geen vroegtijdige oriëntering van leerlingen, geen overdreven specialisatie, goede voorbereiding op hoger onderwijs en/of de arbeidsmarkt, deskundige inbreng van het bedrijfsleven in de kwaliteitszorg van de onderwijsinstellingen.

In het overleg met de beroepswereld zal bijzondere aandacht worden besteed aan de organisatie van voldoende kwaliteitsvolle stageplaatsen. In dat overleg zal ook worden gezocht hoe de stagevoorwaarden kunnen worden afgestemd op de vereisten van de wetgeving over welzijn op het werk en hoe ook voor minderheidsgroepen stageplaatsen kunnen worden gegarandeerd.

De snelle technologische ontwikkelingen verplichten de scholen van het technisch beroepssecundair onderwijs tot continu vernieuwde investeringen in hun infrastructuur en didactische uitrusting. Op dit vlak kunnen netoverschrijdende samenwerking tussen scholen onderling en met de beroepswereld mogelijkheden aanreiken. De overheid zal nationaal en regionaal overleg starten met alle partners om te komen tot regionale technologische centra, gefinancierd door het bedrijfsleven en door de overheid. Deze centra zullen beschikbaar zijn voor alle scholen en voor alle nascholingsinitiatieven. Overleg zal ook worden opgestart rond de sectorale uitrustingsfondsen.

3.3.3. Verbeteren van de oriëntering van leerlingen

Met betrekking tot een adequatere leerlingenoriëntering zal de Vlaamse regering specifieke projecten van scholengemeenschappen aanmoedigen. Extra middelen zullen gaan naar projecten op het niveau van de scholengemeenschappen, die de oriëntering in de eerste graad en de doorstroming in de tweede en derde graad optimaliseren. Dit betekent projecten waarin de autonomie en de polyvalentie van de eerste graad volwaardig gerealiseerd worden. Het aanbod van de tweede en de derde graad moet zonodig worden herschikt opdat leerlingen een adequate en realistische, maar niet te specialistische studiekeuze kunnen maken. Dergelijke projecten moeten worden ondersteund door schooloverstijgende oriënterings- en begeleidingsinitiatieven in samenwerking met de Centra voor Leerlingenbegeleiding en door extra pedagogische inspanningen.

3.3.4. Modulariseren van het beroepsonderwijs

De regering wil de modularisering van het beroepsonderwijs stimuleren om de toegankelijkheid van het onderwijs nog te vergroten en vooral de doorstroming te bevorderen, rekening houdend met de diversiteit van de leerlingenpopulatie. Concreet streeft de Vlaamse regering naar een gekwalificeerde uitstroom, een flexibelere afstemming op de arbeidsmarkt, een doorzichtiger onderwijsaanbod, tussentijds succesbeleving en levenslang leren.

Het modulariseringsproject richt zich in eerste instantie op het kwalificatiegericht onderwijs. De uitwerking van leertrajecten en modules gebeurt gefaseerd waarbij de onderscheiden betrokkenen elk een deel van de verantwoordelijkheid opnemen zoals het opstellen van beroepsstructuren, beroepsprofielen, kwalificatiestructuren, opleidingenstructuren en opleidingsprofielen.

Vanaf het schooljaar 1999-2000 loopt een experiment om inzicht te krijgen in de implementatie van de modularisering in de scholen. Het experiment omvat een dertigtal projecten (met betrekking tot één of meer studiegebieden). Prioritaire aandacht gaat daarbij uit naar het beroepssecundair en het deeltijds beroepssecundair onderwijs (met 2 instapdata). Op een later tijdstip komt het buitengewoon secundair onderwijs aan bod. Het experiment zal volgens en strikt tijdsplan verlopen:

- 1 september 2000: modulair aanbod in het eerste jaar van de 2^e graad beroepssecundair onderwijs en het deeltijds beroepssecundair onderwijs in de per 1 september 1999 geselecteerde scholen. Het betreft de studiegebieden bouw, auto, handel, hout, mechanica-elektriciteit, personenzorg. Selectie van scholen van het buitengewoon secundair

onderwijs en nieuwe scholen van het beroepssecundair en het deeltijds beroepssecundair onderwijs;

- 1 september 2001: start van het modulair aanbod in de per 1 september 2000 geselecteerde scholen;
- juni 2006: einde van het project modularisering als experiment in de in 1999 geselecteerde scholen;
- juni 2007: einde van het project modularisering als experiment in de in 2000 geselecteerde scholen.

Scholen met een opleidingsaanbod ziekenhuisverpleegkunde en psychiatrische verpleegkunde van de vierde graad beroepssecundair onderwijs kunnen zonder beperking aan het experiment deelnemen vanaf september 1999. Tevens kunnen scholen met hun aanbod volwassenenonderwijs zonder beperking deelnemen aan het experiment vanaf september 2000, en dit voor de studiegebieden vermeld in bovenstaand tijdspad.

Het experiment rond modularisering wordt gekoppeld aan de integratie van nieuwe onderwijsvisies en -methodes zoals geïntegreerd werken, gedifferentieerd werken en *teamteaching* en zal leiden tot aanpassingen van de rechtspositieregeling.

Om alle implicaties van de modularisering te kunnen inschatten, is het belangrijk dat het experiment doorloopt tot en met het schooljaar 2006-2007. Deze tijdsduur maakt het mogelijk de ene generatie leerlingen een volledige opleiding te laten doorlopen en de andere generaties leerlingen op zijn minst een volledige graad binnen het modulair onderwijs te laten beëindigen.

3.4. Vereenvoudigen van de regelgeving

Het regeerakkoord voorziet de vereenvoudiging van de regelgeving als een instrument van een nieuw bestuurlijk beleid dat mede leidt tot meer democratie en een beter bestuur. Het transparant maken van regelgeving en procedures vormt een essentieel element in het vergroten van de rechtszekerheid en om de rechten van de zwakkeren te beschermen.

De onderwijssector is een sector met een zeer uitgebreide en ingewikkelde regelgeving. Daarom zullen hier bijzondere inspanningen tot vereenvoudiging worden geleverd. Begrippen zoals autonomie, onderwijskwaliteit, rechten van ouders, leerlingen, studenten en cursisten zullen daarbij een leidraad vormen.

In eerste instantie zullen de uitvoeringsbesluiten met betrekking tot verschillende onderwijsniveaus en –sectoren worden beperkt tot het essentiële.

Vervolgens zal een project met betrekking tot de vereenvoudiging van regelgeving en procedures worden opgestart in de sector 'scholen en leerlingen' van het basisonderwijs. Hoewel de sector basisonderwijs recent al inspanningen leverde naar duidelijkheid, helderheid en eenvoud wordt dus op korte termijn een globale *screening* gepland van het decreet, de nieuwe uitvoeringsbesluiten, de oude overgebleven besluiten en alle procedures.

In het secundair onderwijs wordt geopteerd voor het uitwerken van een haalbare en eenvoudige reglementering voor het ondersteunend personeel.

Als volgend project worden de decreten rechtspositie (alle onderwijsniveaus behalve het tertiair onderwijs) gekozen. De decreten zullen over de verschillende onderwijsniveaus heen worden vereenvoudigd en gestroomlijnd. In het actieplan om de aantrekkelijkheid van het leerkrachtenberoep te verhogen werd daar reeds op ingegaan.

De harmonisering van de verlofstelsels zal worden aangepakt. Momenteel bestaan er voor het personeel van de scholen verschillende stelsels van verloven afwezigheden en terbeschikkingstellingen naast elkaar. De betrokkenen kunnen niet meer uitmaken op welk soort verlof zij nu precies een beroep kunnen doen en wat de gevolgen voor hun loopbaan zijn. Voor de scholen creëert deze onduidelijkheid personeelorganisatorische problemen. De vereenvoudigde berekening van de sociale anciënniteit zal voor ieder personeelslid op korte termijn toegepast worden. Op middellange termijn zullen de bestaande stelsels van verloven afwezigheden en terbeschikkingstellingen worden doorgelicht om te komen tot een gereduceerd aantal verloven met een eenvoudige procedure en voorwaarden. Er zal naar een evenwicht gezocht worden tussen enerzijds het recht van de personeelsleden op een flexibele werkorganisatie die verzoenbaar is met de gezinssituatie en anderzijds de organisatorische noden van de school en hun behoefte aan een optimale inzetbaarheid van het personeel.

Het tertiair onderwijs ontsnapt evenmin aan een te hoge regeldichtheid. Bovendien zijn de decreten op de universiteiten en op de hogescholen reeds meermaals gewijzigd waardoor de helderheid en de duidelijkheid zijn afgenomen, alsook de correcte toepassing ervan. Zonder afbreuk te doen aan de eigenheid van het academisch onderwijs en het hogeschoolonderwijs, moet het mogelijk zijn nutteloze verschillen in de beide decreten weg te werken. Het Doel daarbij is de gelijkschakeling zoveel mogelijk te bereiken door een aantal regels gewoon te schrappen en alleen de essentiële voorschriften over te houden. Inzake het personeelsbeleid zijn vereenvoudigingen mogelijk door de primaire arbeidsvoorwaarden van de beide sectoren gelijk te schakelen.

3.5. Kwaliteitszorg en –bewaking optimaliseren⁽⁹⁾

De specifieke opdrachten van de Vlaamse regering met betrekking tot de controle op en de bevordering van de onderwijskwaliteit vallen uiteen in verscheidene operationele doelstellingen en veronderstellen acties op uiteenlopende terreinen.

3.5.1. De efficiëntie van de doorlichtingen verhogen

De inspectie moet er in de volgende jaren uitdrukkelijk naar streven alle instellingen aan een globale doorlichting te onderwerpen, hetzij voor het eerst, hetzij voor de tweede maal. Daarbij is een cyclus van zes jaar een haalbare en zinvolle norm.

De voorbije jaren ging de aandacht bij doorlichtingen vooral uit naar de doorlichtingprocessen zelf en de erbij horende adviezen. De inspectie zal vanaf nu meer investeren in het voortgangstoezicht. In die optiek kaderen ook initiatieven om de samenwerking met de begeleidingsdiensten te optimaliseren.

9. Dit gedeelte heeft enkel betrekking op het leerplichtonderwijs (incl. het kleuteronderwijs), het deeltijds kunst- en het volwassenenonderwijs. De kwaliteitszorg van het tertiair onderwijs wordt in een afzonderlijk onderdeel behandeld.

3.5.2. Evenwicht tussen interne en externe kwaliteitszorg

Een zeer belangrijke stimulans voor de interne kwaliteitszorg is de erkenning van de waarde ervan door de inspectie. De inspectie zal derhalve in toenemende mate oog moeten hebben voor goede voorbeelden van zelfevaluatie. In dergelijke gevallen kan de doorlichting evolueren in de richting van een meta-evaluatie¹⁰ van de interne kwaliteitszorg van de school.

Alle onderwijsparticipanten –dus ook leerkrachten, leerlingen en ouders- moeten bij zowel de interne als de externe evaluatie worden betrokken.

3.5.3. Stimuleren van instrumenten voor de interne kwaliteitszorg

De overheid heeft op de groeiende evolutie naar zelfevaluatie o.m. ingespeeld door onderzoek te laten uitvoeren en nascholingsinitiatieven te nemen. Het stimuleren van zelfevaluatie door o.a. het aanreiken van instrumenten, het waarborgen van voldoende nascholingsmogelijkheden zal onverkort worden verder gezet.

Op twee specifieke aspecten van zelfevaluatie zal de overheid nog een extra inspanning leveren. Het ene betreft de procedures en instrumenten om leerlingenprestaties te meten en op te volgen. Het tweede het ontwikkelen en projectmatig inbrengen van instrumenten waardoor leerlingen leerkrachten kunnen evalueren. Dergelijke instrumenten mogen echter onder geen beding aanleiding geven tot 'ranking' van scholen.

3.5.4. De autonome inspectie als kwaliteitsdienst van de overheid.

De samenleving verwacht dat de overheid zichzelf voortdurend kritisch evalueert en haar beleid op basis daarvan bijstuurt. Vanuit dat perspectief vormt de inspectie een belangrijk beleidsinstrument. Als onafhankelijke dienst kan ze via de doorlichtingen ter plaatse inzicht verwerven in de reële effecten en eventueel neveneffecten van beleidsmaatregelen.

De jaarlijkse inspectieverslagen zijn vanuit dat oogpunt instrumenten voor parlement en regering. Naast de algemene doorlichtingen zal de inspectie zich in de toekomst toeleggen op meer gerichte en diepgaande doorlichtingen, bijvoorbeeld m.b.t. opleidingen of specifieke thema's.

Andere aspecten van bijsturing van de inspectie betreffen:

- versterking van de eenheid van visie m.b.t. de gehanteerde kwaliteitsconcepten en aandacht voor de samenhang tussen de verschillende niveaus;
- optimalisering van de gebruikte instrumenten en gevolgde procedures;
- deskundigheidsbevordering van de inspecteurs door zorg voor eigen nascholing en door deskundigheidsuitwisseling met inspectiekorpsen uit het buitenland

De overheid zal de afspraken met de inspectie vastleggen in een beheersovereenkomst.

¹⁰. Meta-evaluatie betreft een evaluatie van de evaluatie, het evaluatiesysteem en de gebruikte instrumenten.

3.5.5. De pedagogische begeleiding constructief herbronnen

Uit onderzoek is gebleken dat scholen en leerkrachten meer inspiratie en ondersteunende bemoeiding verwachten en dat een zeer strakke scheiding tussen inspectie en begeleiding –o.m. wat betreft de implementatie van de aanbevelingen van de doorlichting- storend kan werken. Bij de bijsturing van de taken van de pedagogische begeleiding zal dan ook een betere afstemming op de inspectie worden vooropgesteld, zonder dat deze in een hiërarchisch verband worden geplaatst.

Om het vraaggestuurde karakter van de begeleidingsinterventies te verzekeren, moet –naar analogie van de relatieve autonomie van de inspectie ten aanzien van de overheid- de relatieve autonomie van de pedagogische begeleiding ten aanzien van de koepels en netten duidelijk worden beklemtoond. De begeleidingsdiensten zullen voltijds ter beschikking van de scholen moeten staan.

In samenspraak met de overheid zullen de begeleidingsdiensten operationele jaardoelstellingen moeten uitwerken, gericht op initiatieven die inspelen op nieuwe of acute noden (bvb. interne kwaliteitszorg) en verwachtingen van scholen en leerkrachten. De begeleidingsdiensten zullen ook uitdrukkelijk aangespoord worden initiatieven te nemen die het draagvlak van de scholen voor het voorkomen en oplossen van allerlei problemen vergroten. Die samenspraak moet leiden tot duidelijke beheersovereenkomsten tussen de begeleiding en de overheid. De overheid zal deze overeenkomsten op hun resultaten beoordelen.

De Vlaamse regering zal ervoor zorgen dat nieuwe opdrachten en projecten netoverschrijdend worden benaderd. Zo zal ze met de netten afspreken hun competenties te bundelen om gezamenlijke leerplannen voor de technische vakken en de beroepspraktijk uit te werken. Omdat deze leerplannen moeten aansluiten bij de beroepsprofielen en de basiscompetenties zal ook de beroepswereld bij het uitwerken van die leerplannen worden betrokken. Tevens zal overleg met de netten worden opgestart om gezamenlijke lessenroosters op te stellen.

3.5.6. Meten van leerlingenprestaties

Voor de overheid is het belangrijk zicht te houden op de mate waarin de eindtermen of ontwikkelingsdoelen worden gerealiseerd op het niveau van het onderwijssysteem. Voor de scholen is het belangrijk te weten welk rendement ze hebben wanneer ze een bepaald prestatieniveau realiseren of een bepaalde vooruitgang boeken. Dit rendement is uiteraard afhankelijk van de instroom- en omgevingskenmerken. Het gaat dus om het nagaan van de leerwinst, van de toegevoegde waarde van de school voor alle leerlingen. De ontwikkeling van goede leerlingvolgsystemen moet worden aangemoedigd. Door dit principe te hanteren worden scholen niet met elkaar vergeleken, maar meet iedere school de vooruitgang bij al haar leerlingen. Het vergelijken van scholen via 'rankings' wordt daardoor vermeden.

De overheid zal periodiek (jaarlijks) een peilingonderzoek naar een cluster van eindtermen uitvoeren. Via representatieve steekproeven worden de prestaties van de leerlingen anoniem onderzocht en worden resultaten op het niveau van het onderwijssysteem berekend.

3.6. De eindtermen verder afwerken

Eindtermen en ontwikkelingsdoelen zijn voor iedereen noodzakelijk geachte doelen waarover een maatschappelijke consensus bestaat. In het buitengewoon onderwijs wordt uitdrukkelijk rekening houden met de mogelijkheden van elke individuele leerling om die dan zo ver mogelijk te ontwikkelen (handelingsplanning). De eindtermen vertolken derhalve maatschappelijk vooropgestelde doelen voor het onderwijs. Eindtermen en ontwikkelingsdoelen zijn een manier –naast andere- om de inhoudelijke kwaliteit van het onderwijs te verzekeren. Ze waarborgen dat leerlingen krijgen waarop ze minimaal recht hebben en zorgen ervoor dat daaromtrent geen te grote verschillen tussen de scholen bestaan.

3.6.1. In het secundair onderwijs

De eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor de eerste graad van het secundair onderwijs zijn in voege vanaf 1 september 1997.

Vanaf de tweede graad komen er eindtermen voor de basisvorming naast minimumdoelen voor het specifiek gedeelte van de opleidingen. Nieuwe begrippen zijn nodig en daarom worden de basisregels met betrekking tot de minimumdoelen uitgewerkt in een themadecreet. De begrippen waarvan sprake worden uit de schoolpactwet gelicht en in dit themadecreet samengebracht.

De ontwerpen van eindtermen voor de basisvorming van de tweede graad secundair onderwijs zoals geadviseerd door de Vlaamse Onderwijsraad, zullen ongewijzigd bij regering en parlement worden ingediend. De regering zal met het parlement dialogeren over een eventuele aanpassing, in het licht van nieuwe accenten in het regeerakkoord zoals de muzische en de creatieve ontwikkeling van leerlingen, de versterking van de technische component in het algemeen secundair onderwijs, verkeerseducatie en integratie van de theoretische rijbewijsopleiding, het doorbreken van het watervalstelsel, de versterking van de keuzebekwaamheid van leerlingen.

Deze eindtermen tweede graad worden ingevoerd vanaf 1 september 2001. De invoering van de eindtermen voor de derde graad moet onmiddellijk op deze voor de tweede graad aansluiten. Het is de bedoeling de eindtermen voor de tweede en derde graad gelijktijdig in te dienen bij het Vlaams parlement en dit vóór het zomerreces van 2000.

De reductie van de studierichtingen wordt in het beroeps-, technisch en kunstsecundair onderwijs ingevoerd vanaf 1 september 2000, in het algemeen secundair onderwijs vanaf 1 september 2001.

In de tweede en derde graad van het secundair onderwijs zullen ook vakoverschrijdende thema's worden vastgesteld. Daarbij bekleden politieke vorming, burgerzin, verdraagzaamheid, solidariteit, zelfsturing, zelfstandigheid en verantwoordelijkheid een belangrijke plaats. Ieder thema zal worden omschreven aan de hand van belangrijk geachte inhouden die de scholen door middel van vaardigheden en attitudes bij de leerlingen moeten inoefenen.

Basiscompetenties bepalen de doelstellingen voor het specifieke gedeelte van opleidingen in het secundair onderwijs. Het specifieke gedeelte van de opleidingen omvat datgene wat de leerlingen moeten meekrijgen om vervolgonderwijs aan te vatten en/of als beginnend beroepsbeoefenaar aan de slag te gaan. In de mate dat het gaat over beroepsgerichte opleidingen zullen de Sociaal Economische Raad voor Vlaanderen (SERV) en andere beroepsorganisaties de maatschappelijke verwachtingen mee vorm geven via beroepsprofielen waarop de overheid zich zal baseren bij het uitwerken van basiscompetenties. De basiscompetenties die samen met de beroepsorganisaties worden ontwikkeld, worden bepaald bij besluit van de Vlaamse regering. Basiscompetenties voor opleidingen waarvoor geen profielen zijn gemaakt, zullen door de Vlaamse regering worden vastgelegd en ter bekrachtiging voorgelegd aan het Vlaams Parlement.

3.6.2. In het buitengewoon onderwijs

Rekening houdend met de indeling in onderwijstypes, de specificiteit en verscheidenheid van de doelgroep en de geïndividualiseerde benadering van de leerling worden voor het buitengewoon onderwijs enkel ontwikkelingsdoelen bepaald. Daaruit selecteert de klassenraad in overleg met de ouders de meest relevante doelstellingen voor een leerling. Deze doelenselectie is een onderdeel van het proces van handelingsplanning. De overheid zal de ontwikkelingsdoelen vervolledigen tot alle types en alle niveaus van het Buitengewoon Basisonderwijs en het Buitengewoon Secundair onderwijs.

Opleidingsvorm 3 moet leiden tot een bruikbare startkwalificatie van de jongeren voor de arbeidsmarkt. Daarom moeten -naast de algemene ontwikkelingsdoelen- de beroepsprofielen de basis vormen voor de invulling van de beroepsgerichte vorming.

3.6.3. In het deeltijds kunstonderwijs

De invoering van de eindtermen muzische vorming in het basisonderwijs verplicht het deeltijds kunstonderwijs zich in complementariteit daarmee uit te bouwen. Net als in het volwassenenonderwijs zal de regering aangepaste einddoelen uitwerken, die onder meer rekening houden met de begintermen van het hoger kunstonderwijs.

3.6.4. In het volwassenenonderwijs

Het decreet volwassenenonderwijs bepaalt dat basiscompetenties voor het onderwijs voor sociale promotie moeten geformuleerd worden. Voor de opleidingen die ook in het secundair onderwijs voorkomen, zullen de basiscompetenties overeenstemmen met deze van het secundair onderwijs. Op deze wijze zal tussen het voltijds onderwijs en het onderwijs voor sociale promotie inhoudelijk maximaal de gewenste coherentie gerealiseerd worden. Dit is zowel belangrijk voor het maken van bruggen tussen beide onderwijsniveaus als voor de gelijkwaardigheid van de studiegetuigschriften. Voor het specifiek aanbod van het onderwijs voor sociale promotie zullen uiteraard geëigende basiscompetenties ontwikkeld moeten worden. Voor dat onderwijs zal meteen een nieuwe modulaire structuur worden uitgewerkt. Vanaf september 2000 moet die vernieuwde modulaire structuur van start gaan.

Het opleidingsaanbod van het Begeleid Individueel Studeren dat voorbereidt op het behalen van een diploma van secundair onderwijs via de examens van de Vlaamse examencommissie

zal volledig afgestemd worden op de eindtermen/basiscompetenties van het secundair onderwijs.

Voor de basiseducatie zullen doelstellingen worden uitgewerkt, uitgaande van de verhoging van de zelfredzaamheid en van de reken-, lees- en schrijfvaardigheid, zo mogelijk tot op het niveau van de eerste graad van het secundair onderwijs. Daardoor kan de cursist eventueel aansluiting vinden bij een vervolgopleiding in het onderwijs voor sociale promotie of in een ander opleidingscircuit.

3.6.5. Evaluatie van eindtermen en ontwikkelingsdoelen basisonderwijs en eerste graad secundair onderwijs.

De eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor het basisonderwijs zijn officieel in voege vanaf 1 september 1998, voor de eerste graad secundair onderwijs vanaf 1 september 1997.

Om toekomstige beleidskeuzes te kunnen maken, zal onderzoek worden opgestart naar de implementatie en de haalbaarheid van de eindtermen in de onderwijspraktijk en zullen onderwijskundige en maatschappelijke ontwikkelingen worden opgevolgd, die in de toekomst bijsturingen van eindtermen noodzakelijk maken. De resultaten van dit onderzoek, eventueel gekoppeld aan een hernieuwd maatschappelijk debat, zullen de basis vormen voor een eventuele herziening van de eindtermen. Periodieke peilingen kunnen daar eveneens een bijdrage bij leveren (cf. meten van prestaties van leerlingen).

De realisatie van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen, zeker wanneer deze een nieuwe richting uitgaan, vraagt ook een gericht stimuleringsbeleid o.a. via de nascholingsprojecten van de overheid. Om de verwezenlijking van de eindtermen/ontwikkelingsdoelen en basiscompetenties optimaal te laten verlopen, zal de overheid de onderwijswereld goed inlichten. In de nabije toekomst zal de overheid ondersteunend informatiemateriaal voor de eindtermen van de tweede en de derde graad secundair onderwijs, de vakoverschrijdende thema's en de ontwikkelingsdoelen voor type 1, 7 en 8 van het buitengewoon lager onderwijs ontwikkelen. Ook de profielen voor de verschillende opleidingen in het algemeen secundair onderwijs (nieuwe structuur) worden in brochurevorm gepubliceerd.

3.7. Het onderwijs afstemmen op de verschillen tussen leerlingen

De wereld waarin we vandaag leven wordt door de nieuwe media, snellere transportmiddelen en een nog steeds stijgende populariteit van het toerisme, steeds kleiner. We worden echter niet alleen via media of toerisme met nieuwe culturen en gewoonten geconfronteerd, ook in onze eigen steden en gemeenten maken we steeds vaker kennis met nieuwe en andere dingen.

Het onderwijs moet uit deze culturele en sociale diversiteit een zo groot mogelijke verrijking halen. Daarom is het een belangrijke taak van het onderwijs om de jongeren te leren omgaan met deze verschillen.

Daarnaast moet onderwijs een goed gelijke kansenbeleid voeren dat leer- en ontwikkelingsproblemen van individuele of groepen leerlingen tracht te voorkomen of te remediëren.

Leerkrachten, scholen en CLB's moeten daarbij de nodige ondersteuning krijgen. Coördinatie en samenwerking over netten en types van onderwijs staan daarbij centraal. De overheid zal

via voorwaardelijke financiering de scholen ondersteunen die geconfronteerd worden met een bijzondere doelgroep en zich hiervoor extra inspannen.

Verder zullen in het kader van een zorgzame school de projecten rond geïntegreerd onderwijs verder gezet worden en zullen de mogelijkheden en grenzen van inclusief onderwijs op projectmatige basis worden afgetast.

3.7.1. Evalueren van het onderwijsvoorrangs- en zorgverbredingsbeleid, het onthaalbeleid voor anderstalige nieuwkomers en het non-discriminatiebeleid

Op basis van de wetenschappelijke evaluaties van het onderwijsvoorrang- en zorgverbredingsbeleid zal de regering in 2001 met het parlement een debat voeren over de verderzetting, bijsturing en verbreding van het doelgroepenbeleid. In dat debat zal de aandacht ook gaan naar de implicaties van de resolutie van het Vlaams parlement rond leerstoornissen. In dat verband zullen trouwens projecten worden opgezet.

Intussen worden de procedures en voorwaarden tot deelname aan de projecten niet fundamenteel gewijzigd, wel vereenvoudigd. Om op termijn alle positief bevonden aanvragen inzake zorgverbreding en onderwijsvoorrang in het basisonderwijs te kunnen voldoen, zal een meerjarentraject worden uitgetekend. Ook in het secundair onderwijs zal het beleid ten aanzien van migranten en kansarmen worden bijgestuurd. Het onderwijsvoorrangsbeleid en de implementatie van de resultaten van het spijbelproject in de regelgeving, moeten de doorstroming van migranten en kansarmen verhogen.

De Vlaamse regering zal het onderwijsbeleid ten aanzien van anderstalige nieuwkomers grondig bijsturen. Dit beleid zal worden ingepast in de algemene projectontwikkeling en inburgering van nieuwkomers in onze samenleving. De gesprekken met de federale overheid inzake de instroom van nieuwkomers zullen worden gereactiveerd om een pro-actief beleid te kunnen voeren.

Het non-discriminatiebeleid zal worden bijgestuurd op basis van de uitgevoerde wetenschappelijke evaluatie. Dit nieuwe beleid zal een volwaardige integratie in het sociale weefsel betrachten. Zowel 'witte' als 'zwarte' concentratiescholen zullen worden aangemoedigd om te werken aan deconcentratie. Scholen die evenwel inspanningen leveren om grote concentraties leerlingen van allochtone oorsprong op te vangen, zullen daarvoor de nodige appreciatie en projectmatige ondersteuning krijgen. Ook concentratiescholen in het secundair onderwijs zullen voortaan worden ondersteund om een toekomstgerichte werking uit te bouwen.

De Vlaamse regering zal de nodige maatregelen treffen om een actief toelatingsbeleid te stimuleren. Via de responsabilisering van onderwijsinstellingen en 'Centra voor Leerlingenbegeleiding zal een optimale oriëntering van allochtone leerlingen nagestreefd worden.

Naast desegregatie en actieve acceptatie wordt ook de interculturalisering van het onderwijs een volwaardig uitgangspunt van het Vlaamse non-discriminatiebeleid, en wordt dit beginsel op het niveau van de lerarenopleiding geïmplementeerd.

In de geest van de bestaande verklaring zal de Vlaamse regering in een decretale onderbouw voorzien waarbij de juridische draagwijdte van de verschillende engagementen en bepalingen

worden uitgeklaard. De afbakening tussen overleg binnen de netten en het netoverschrijdend plaatselijk overleg zal worden herzien.

De Vlaamse regering zal erop toezien dat allochtonen op een structurele manier betrokken worden bij het lokaal overleg. Om de impact hiervan te vergroten, zal de overheid de vorming stimuleren van regionale netwerken.

Het minderhedenbeleid in het tertiair onderwijs beperkt zich momenteel tot projecten in de departementen leerkrachtenopleiding van de hogescholen. Deze projecten moeten leiden tot een structurele werking van de hogescholen rond doorstroming van kansarmen en migranten en tot een verdieping van de interculturalisering. Aansluitend op het beleid ter bevordering van de doorstroming in het secundair onderwijs, zal de overheid de hogescholen én de universiteiten vragen een beleid uit te werken om de kansen op instroom en succesvolle uitstroom van allochtonen over alle studierichtingen te verhogen.

3.7.2. Meer aandacht besteden aan verschillen tussen leerlingen in didactisch materiaal

De manvrouwbeelden in de didactische materialen zijn doorgaans weinig gediversifieerd, maar ook verschillen die te maken hebben met sociaal-economisch milieu, huidskleur, seksuele oriëntatie of geografische herkomst worden door de samenstellers over het hoofd gezien. Leerkrachten hoeven echter niet te wachten op de verschijning van een handboek mét een gediversifieerde beeldvorming. Zij kunnen met de aanwezige stereotiepe beelden en tekstpassages ook wel aan de slag, bijvoorbeeld door deze gewoon in vraag te stellen bij hun leerlingen en alternatieven te tonen. Emancipatorisch onderwijs veronderstelt uiteraard dat leerkrachten daarvoor alert zijn en vertrouwd zijn met de *gender*thematiek en intercultureel onderwijs. In de visitatie van de leerkrachtenopleiding zal aan de realisatie van deze basiscompetenties expliciet aandacht worden besteed.

De regering zal de inspectie vragen in haar doorlichtingen aandacht te besteden aan het emancipatorisch en intercultureel gehalte van de gebruikte handboeken en aan de wijze waarop de scholen emancipatie, roldoorbrekend werken en interculturalisering als integrale elementen van een kwaliteitsvol onderwijs in praktijk brengen.

3.7.3. Onderwijs aan zieke kinderen

Langdurig zieke leerplichtigen krijgen in het lager onderwijs 'onderwijs aan huis'. De thuis-scholen zijn verantwoordelijk voor de organisatie en krijgt er extra lestijden voor. Twee opeenvolgende evaluaties van het nieuwe systeem wijzen uit dat alle betrokkenen -ouders, leerkrachten en directie- zeer positief staan t.o.v. deze maatregel, maar dat er veel te weinig middelen aan besteed worden. Uit de doorlichtingen van de reeds lang bestaande ziekenhuisscholen blijkt bovendien dat er nog een grote groep zieke jongeren verstoken van onderwijs. Aan kinderspsychiatrische diensten is er geen ziekenhuisschool verbonden en deze liggen veelal buiten het bereik van de thuisscholen. De hele sector van het secundair onderwijs kan enkel terugvallen op de vier ziekenhuisscholen.

Het kan niet zijn dat de middelen voor onderwijs aan zieke kinderen beperkt blijven voor een klein deel van de doelgroep. Kinderen die langdurig ziek zijn thuis, of langdurig in een psy-

chiatrische dienst verblijven of in om het even welk ziekenhuis, hebben ook recht op onderwijs. Voor hen is het even belangrijk om tijdens hun ziekte contact te houden met de school, met de juf of meester en met de klasgenoten en na hun ziekte niet geconfronteerd te worden met schoolachterstand en zittenblijven.

Zorgen voor het recht op onderwijs van alle zieke kinderen betekent niet dat het systeem van de huidige ziekenhuisscholen –dat zeer duur is– verspreid moet worden naar alle ziekenhuizen en psychiatrische instellingen. Enerzijds zal de overheid zoeken naar een manier om de thuisscholen meer mogelijkheden, middelen en verantwoordelijkheden te geven, zodat ze hun langdurig zieke leerlingen kunnen begeleiden. Anderzijds zal zij naar een efficiënte manier zoeken om ook de kinderen in de psychiatrische instellingen en in meer dan 100 Vlaamse ziekenhuizen te bereiken en zodoende de thuisschool niet te zwaar te belasten.

3.8. Wegwerken van mogelijke financiële drempels

3.8.1. Realiseren van de kosteloosheid van het leerplichtonderwijs

Een cruciale schakel in het gelijke kansenbeleid is het bestrijden van de financiële oorzaken van verschillen in onderwijsparticipatie en schoolloopbanen. Instrumenten die daarvoor worden aangewend zijn onder meer de kosteloosheid van het leerplichtonderwijs, studietoelagen, sociale voorzieningen en leerlingenvervoer.

Het algemeen principe van de kosteloosheid van het leerplichtonderwijs is zowel grondwettelijk als internationaal-rechtelijk vastgelegd. Alle leerlingen moeten het basisonderwijs volledig gratis kunnen volgen. De invoering van de kosteloosheid in het secundair onderwijs wordt in de internationaal rechtelijke bepalingen niet eenduidig omschreven. Bijgevolg zullen de adviezen van de Raad van State gevolgd worden. Deze stellen dat in het secundair onderwijs naar kosteloosheid moet worden gestreefd. Het regeerakkoord stelt de geleidelijke realisatie van de kosteloosheid in het vooruitzicht.

Op dit ogenblik loopt wetenschappelijk onderzoek naar hetgeen scholen aan de ouders doorfactureren. Dit onderzoek zal een inzicht verschaffen in de omvang en de samenstelling van die kosten. Op basis daarvan zal een raming worden opgesteld van de financiële middelen die nodig zijn om de volledige kosteloosheid van het basisonderwijs te realiseren. De kosteloosheid zal gefaseerd worden ingevoerd op basis van een duidelijk stappenplan. In het secundair onderwijs is -rekening houdende met de budgettaire beperkingen- de volledige kosteloosheid niet haalbaar. Voor het secundair onderwijs geldt een *standstill*-verplichting. Dit betekent dat het peil van de kosten die aan de ouders worden aangerekend in de toekomst niet verhoogd mag worden. Het lopend onderzoek zal ook worden aangewend om het huidige kostenpeil vast te stellen. Bij toekomstige wijzigingen in de regelgeving zal steeds worden vooropgesteld dat de eventuele kosten verbonden met de maatregelen niet mogen verhaald worden op de ouders.

In de begroting 2000 worden extra middelen voorzien voor het basisonderwijs. Deze bijkomende middelen moeten de schoolbesturen toelaten hun administratieve ondersteuning te verbeteren, de directeur klasvrij te maken en een bijkomende inspanning te leveren om het schoolzwemmen niet langer naar de ouders door te factureren. De werkelijke kostprijs van het zwemmen hangt af van de wijze waarop dit in de scholen wordt georganiseerd. Met de voor-

ziene extramiddelen moet het voor de scholen mogelijk zijn om vanaf het schooljaar 2000-2001 geen bijdrage meer te vragen voor een normale invulling van schoolzwemmen. Dit schooljaar zet de Commissie Laakbare praktijken haar gedoogbeleid ten aanzien van niet-kosteloos zwemmen verder. Vanaf volgend schooljaar wordt dit echter stopgezet.

Eén Commissie voor Laakbare praktijken staat in voor de kosteloosheidsproblematiek in zowel het secundair als het basisonderwijs.

3.8.2. Optimaliseren van de studietoelagen

Om budgettaire redenen zullen de beleidsintenties uit het regeerakkoord gefaseerd worden ingevoerd op basis van duidelijke prioriteiten.⁽¹¹⁾

Vanaf het schooljaar 2002-2003 zal de regering de verschillen wegwerken tussen de toelagen voor gehuwde ouderparen en éenoudergezinnen, maar ook de verschillen tussen éenoudergezinnen onderling. Eenoudergezinnen van een ongehuwde met kinderlast en het éenoudergezin door echtscheiding worden in de praktijk nog steeds benadeeld. De andere initiatieven -het verruimen van het systeem van de vermoedelijke inkomsten, het invoeren van een bodemkadastraal inkomen, de invoering van een jokerbeurs, zullen uiterlijk vanaf het schooljaar 2003-2004 worden ingevoerd. Met het oog op de tendens tot flexibilisering van het onderwijssysteem zal onderzocht moeten worden wat het effect daarvan zal zijn op de studietoelagen. De regelgeving inzake studietoelagen gaat immers uit van een studiejaarsysteem.

3.8.3. Een kwaliteitsvol leerlingenvervoer verzekeren

In het buitengewoon onderwijs blijft de organisatie van een kwaliteitsvol leerlingenvervoer noodzakelijk om -gelet op de spreiding van de scholen- geschikt onderwijs voor alle leerlingen te verzekeren.

De regering zal maatregelen nemen om al te lange ritten (meer dan vier uur) te vermijden en de bijscholing van busbegeleiders te organiseren. De verloning van de busbegeleiders zal worden verbeterd en scholen die mede belast zijn met de organisatie van dit leerlingenvervoer zullen voor deze bijkomende taak gehonoreerd worden.

In het gewoon onderwijs blijft het leerlingenvervoer een instrument dat de vrije keuze moet garanderen. Het is geen kerntaak van de overheid dit vervoer zelf te organiseren. Een rechtstreekse tussenkomst in de vervoerskosten van 'vrije keuze leerlingen' lijkt hier de aangewezen weg. De financiering van het leerlingenvervoer dat door het Gemeenschapsonderwijs wordt georganiseerd moet in dit zelfde kader worden geëvalueerd.

De Vlaamse vervoermaatschappij De Lijn zou het leerlingenvervoer geheel of gedeeltelijk kunnen overnemen. De Vlaamse regering heeft in oktober 1999 een werkgroep opgericht om deze overheveling te onderzoeken. De vrije keuze, de kwaliteit van het vervoer, de begeleiding van de kinderen tijdens het vervoer, en het aangepast aanbod voor kinderen uit het buitengewoon onderwijs, moeten bij deze overdracht gewaarborgd blijven.

⁽¹¹⁾ Dit gedeelte gaat over de prioriteiten die alle onderwijsniveaus omvatten. De prioriteiten specifiek voor het tertiair onderwijs worden in een afzonderlijk onderdeel vermeld.

3.9 Realiseren van gelijkheid en objectieve verschillen

De grondwettelijke beschikkingen i.v.m. gelijke behandeling zijn duidelijk. Alle leerlingen of studenten, ouders, personeelsleden en onderwijsinstellingen zijn gelijk voor de wet of het decreet. De wet en het decreet houden rekening met objectieve verschillen, waaronder de eigen karakteristieken van iedere inrichtende macht, die een aangepaste behandeling verantwoorden.

De regering zal de grote verscheidenheid aan onderwijsinitiatieven en hun pedagogische eigenheid volledig respecteren. Deze verscheidenheid stelt de overheid -in een periode van toenemende dualisering- voor een bijzondere uitdaging. Zij moet immers recht laten wedervaren aan scholen die in objectief moeilijker omstandigheden werken. Dit alles moet steeds worden gekaderd binnen de context van de begrensde middelen van de overheid. Er werd reeds een definitiestudie van objectiveerbare verschillen uitgevoerd. Het tweede luik -de kwantificering van de objectieve verschillen- moet een antwoord geven op de vraag 'Wat kost het om elke leerling kwaliteitsvol onderwijs aan te bieden en de vrije keuze en het pluralisme in het onderwijs te waarborgen?'. De resultaten van deze studie en de beleidsconclusies zullen aan het parlement ter discussie worden voorgelegd.

In de budgettaire vertaling van deze resultaten zullen problemen als de kosteloosheid van het onderwijs en de subsidiëring van de internaten eveneens aan bod komen. Een verruimde omkadering en meer werkingsmiddelen voor de gesubsidieerde internaten zullen progressief worden ingevoerd op basis van indicatoren, uitgewerkt in de kwantificeringsstudie. Internaten moeten toegankelijk zijn voor iedereen, ook voor kinderen uit kansarme gezinnen.

Het politiek akkoord over de hervorming van het Gemeenschapsonderwijs stelde een gelijkwaardige boekhoudkundige controle in alle netten in het vooruitzicht. Deze intentie is hernoemen in het regeerakkoord en hangt samen met de verhoging van de werkingsmiddelen voor het gesubsidieerd onderwijs. De Vlaamse regering wil daarvoor een beroep doen op externe deskundigen en tegelijk de interne deskundigheid versterken.

Voor het Gemeenschapsonderwijs bestaat reeds een decretale grondslag voor het invoeren van de economische boekhouding en werd beslist het college van accountants aan te duiden. Voor het gesubsidieerd onderwijs staan in de begroting 2000 middelen ingeschreven om in een eerste fase, steekproefsgewijze een aantal experimenten uit te voeren.

Uiteraard mag de invoering van een boekhoudkundige rapporteringplicht niet tot excessen qua werkvolume leiden, die de druk op de administratieve omkadering nog zouden verhogen.

3.10 Het draagvlak van de scholen en de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB's) versterken

3.10.1. Implementeren van het decreet op de CLB's

Het decreet creëerde het kader waarbinnen CLB's kunnen worden opgericht. De Vlaamse regering keurde al een aantal uitvoeringsbesluiten goed. Andere besluiten zijn in voorbereiding, zodat de opstart van de CLB's op 1 september 2000 mogelijk is. De decretaal opgerichte netoverschrijdende stuurgroep zorgt voor de implementatie van het decreet. Een betere samenwerking tussen de netten moet resulteren in netoverschrijdende projecten.

De CLB's krijgen zeer veel begeleidingstaken. Daarom zullen prioriteiten gesteld worden. Dit zal vraaggestuurd gebeuren vanuit een lokaal overleg tussen scholen en CLB's en op basis van duidelijke afspraken in beleidsplannen of contracten. De waaier van begeleidingsvragen zal hierin worden geconcretiseerd.

De CLB's zullen de scholen, ouders en leerlingen over hun werking informeren. De centra begeleiden en ondersteunen de vraagstellers bij het zoeken naar de oplossing van hun problemen.

De CLB's zijn niet de enige instanties waarop scholen, leerlingen en hun ouders een beroep kunnen doen. Het CLB dient dan ook samen te werken met andere diensten uit de onderwijs-, welzijns- en gezondheidssector. Indien mogelijk sluit het met deze diensten samenwerkingsprotocollen af.

3.10.2. Realiseren van de samenwerking tussen onderwijs en welzijn

Opdat scholen zouden kunnen uitgroeien tot wezenlijk zorgzame instellingen, die de ontwikkeling en escalatie van gezinsgebonden, persoonlijke of gezondheidsproblemen van jongeren, van antisociaal gedrag en van geweld op kinderen, kunnen voorkomen en oplossen, is het nodig de draagkracht van de scholen en leerkrachtenteams en van de CLB's te versterken. Daarom werd een project rond de samenwerking onderwijs en welzijn opgezet, waarin verschillende initiatieven zullen worden gecoördineerd en verschillende beleidsdomeinen (onderwijs, welzijn, volksgezondheid, cultuur, stedelijk beleid) betrokken zijn.

Voorstellen voor het opzetten van lokale projecten of experimenten zullen van de stuurgroep uitgaan, maar zullen worden afgestemd op de reeds bestaande lokale initiatieven. Rekening houdend met de aanbevelingen van de maatschappelijke beleidsnota Bijzondere Jeugdzorg en met het regeerakkoord, kunnen reeds een aantal aandachtspunten worden vooruitgeschoven:

- samenwerking met welzijn in het kader van de leerplicht;
- het aftasten van samenwerkingsmodaliteiten met welzijn in het kader van de draaischijffunctie van de CLB's.
- coördinatie van schoolvervangende programma's (b.v.. *time-out*projecten);
- aanpakken van de stedelijke problemen.

Naast het formuleren van voorstellen van lokale beleidsvoorbereidende projecten en de begeleiding ervan, zal de stuurgroep onderwijs-welzijn op korte termijn de samenwerking met de betrokken federale overheid opnemen. De stuurgroep zal moeten zorgen voor de voorbereiding en de inhoudelijke invulling van een platform op het niveau van de Vlaamse Gemeen-

schap van waaruit gesprekken met de federale ministers bevoegd voor justitie en veiligheid kunnen worden gevoerd. Er zal ook moeten gestreefd worden naar een samenwerking met de initiatieven binnen de veiligheids- en samenlevingscontracten met de gemeenten.

3.11. Informatie- en communicatietechnologie (ICT) integreren

Leerlingen, studenten en cursisten moeten leren de informatie- en communicatietechnologie leren gebruiken om informatie en kennis te verwerven, te bewaren, te verwerken en te verspreiden. Zij moeten bovendien voldoende kritisch vermogen ontwikkelen om zelfstandig een keuze te maken tussen de veelheid aan informatie die wordt aangeboden en deze tot kennis te verwerken. De integratie van ICT in het onderwijs veronderstelt dat op verschillende terreinen beleidsprioriteiten worden uitgetekend.

3.11.1. Het educatief gebruik van ICT volwaardig integreren in alle niveaus en sectoren van het onderwijs

De Vlaamse regering zal het actieprogramma PC/KD dat loopt tot 2002, verder afwerken. Noodzakelijke vernieuwing van de computerinfrastructuur vereisen continue investeringen. Daarom zal worden onderzocht op welke manier overheid en bedrijfswereld d.m.v. publiek-private partnerschappen kunnen samenwerken om de kosten voor basisinfrastructuur en upgrading voor de scholen te drukken en op welke manier een meer structurele financiële ondersteuning van zowel de *upgrading* als de aankoop van computers kan worden gerealiseerd.

Het is inmiddels genoegzaam bekend dat de aanwezigheid van infrastructuur geen voldoende garantie biedt voor het implementeren van informatie- en communicatietechnologie in het onderwijs. Om de leerkrachten te leren hoe ze de nieuwe onderwijsmedia in hun lessen kunnen integreren en de scholen te ondersteunen bij het opzetten en onderhouden van computerparken en netwerkstructuren, worden regionale expertisenetwerken opgericht. De expertisenetwerken bieden aanbodgestuurde nascholing op educatief, technisch en organisatorisch vlak maar kunnen ook vraaggestuurde nascholing aanbieden. Na een initiële fase waarin de verschillende netwerken hun aanbod versterken, zullen zij ertoe worden aangezet te integreren tot één gezamenlijk netwerk.

De basiscompetenties voor beginnende leerkrachten impliceren dat de leerkrachtenopleiding de nodige aandacht aan het educatief gebruik van informatie- en communicatietechnologie zou moeten besteden. In de praktijk blijkt dit niet altijd het geval. De geplande visitatie van de leerkrachtenopleidingen zal onder meer de maatschappelijke verwachtingen die t.a.v. de leerkrachten gelden expliciet opnemen. Het spreekt voor zich dat informatie- en communicatietechnologie daarbij een belangrijk element zal vormen. Het is de bedoeling dat de expertise die de regionale expertisenetwerken inzake educatief gebruik van informatie- en communicatietechnologie ontwikkelen wordt overgebracht naar de initiële leerkrachtenopleiding. Daarnaast zal de regering een aantal sensibiliseringsacties (innovatiedebat, innovatieweb) naar de leerkrachtenopleiding opzetten.

Een volwaardig informatie- en communicatietechnologiebeleid vereist specifieke maatregelen met betrekking tot het aanbod en de kwaliteit van educatieve software. Tot nu toe werd het aanbod aan educatieve software (voor basisonderwijs en eerste graad secundair onderwijs) geïnventariseerd en beschreven. De beschrijvingen worden via databanken aan het onderwijs-

veld beschikbaar gesteld. Om ook de aanmaak van kwalitatieve educatieve software te stimuleren, zal onderzocht worden hoe het aanbod beter op de leerplannen en eindtermen kan afgestemd worden. De kwaliteitscriteria voor goede educatieve software zullen verder geïnventariseerd en onderzocht worden. In samenwerking met Nederland zullen inspanningen worden geleverd om de aanmaak te stimuleren van Nederlandstalige educatieve software.

3.11.2 Flexibele leerplatforms voor levenslang leren opzetten.

De regering zal de instellingen van het tertiair onderwijs aanmoedigen -via resultaatgebonden projecten- elektronische leeromgevingen te ontwikkelen om de flexibiliteit van het studeren te bevorderen en innovatie te stimuleren.

Het departement Onderwijs biedt reeds geruime tijd aan volwassenen de mogelijkheid tot zelfgestuurd leren via 'Begeleid Individueel Studeren' (BIS). Momenteel wordt gewerkt aan de digitale implementatie van BIS. Er zal een volwaardig elektronisch leerplatform worden ontwikkeld. Dergelijk leerplatform laat communicatie toe tussen cursisten, mentoren, auteurs en administratie. In samenwerking met bijvoorbeeld de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling, het Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen, de beroepswereld zal de nodige diversiteit aan leersystemen verzekerd moeten worden.

Open en afstandsonderwijs biedt ook mogelijkheden voor kinderen van de trekkende bevolking, zieke kinderen en dergelijke. Het is noodzakelijk deze mogelijkheden op hun merites te exploreren.

3.11.3. Apparatuur van de scholen ter beschikking stellen van de gemeenschap

Naast scholen beschikken ook bibliotheken, openbare instellingen, enz. over computerinfrastructuur die van overheidswege gefinancierd of gesubsidieerd is. Momenteel wordt dit materiaal slechts gedurende een beperkte periode en soms niet optimaal aangewend. Op woensdagnamiddag, 'S avonds, gedurende de weekends en vakantieperioden blijft de computerinfrastructuur van de scholen ongebruikt. De Vlaamse regering zal onderzoeken hoe deze infrastructuur voor de gemeenschap kan worden opengesteld. Dit zou het voor meer burgers mogelijk maken om op een goedkope en permanente manier in contact te komen met informatie- en communicatietechnologie, deze kennismaking laagdrempelig te organiseren en een optimalisering van het gebruik van dure apparatuur te realiseren.

3.11.4. communicatietechnologiebeleid in het onderwijs

Omdat een structureel overleg tussen alle betrokkenen –o.a. de overheid, het onderwijsveld, de beroepssectoren, de educatieve uitgeverijen, de multimediaproducenten, telecomoperatoren, internetproviders, de media, de culturele wereld- meer dan ooit noodzakelijk is, zal de overheid in de loop van 2000 een forum voor de informatie- en communicatietechnologie in het onderwijs organiseren. Daarop zullen alle aspecten van het beleid ter zake aan bod komen, zullen taakafspraken worden gemaakt, engagementen aangegaan en partnerschappen gesloten worden en in een actieplan voor de digitalisering van het onderwijs worden opgenomen.

3.12. Een participatieve schoolcultuur stimuleren

Voor de waardering en het welbevinden van de leerkrachten en het waarborgen van de rechten van ouders en leerlingen is het belangrijker een cultuur van open communicatie in de scholen te ontwikkelen dan allerlei organen en vergaderingen te multipliceren.

Om de betrokkenheid van de leerkrachten bij het schoolbeleid te verhogen, moet de participatie worden hertekend. De inspraak inzake arbeidsvoorwaarden in de ruime zin van het woord behoort tot de verplichte, plaatselijke overlegmateries tussen werkgever en werknemers. De werknemers of leerkrachten moeten voor deze materies worden vertegenwoordigd door hun vakbondsafgevaardigden. Voor andere aangelegenheden, van pedagogische aard of met betrekking tot het algemeen schoolbeleid, is participatie een recht van alle leerkrachten, dat rechtstreeks of via door hen verkozen collega's wordt uitgeoefend.

Vertrekkende van de decretale structuur van leerlingenraden zal de leerlingenparticipatie in het secundair onderwijs in alle onderwijsvormen (algemeen, kunst-, technisch en beroepssecundair onderwijs) moeten groeien tot een actieve deelname aan het schoolbeleid samen met de andere onderwijsactoren (schoolbesturen, directie, leerkrachten en ouders). Alle leerlingen moeten worden betrokken en hun inspraak moet betrekking hebben op alle aspecten van het schoolbeleid die hun aanbelangen. De leerlingenparticipatie moet maximale ontplooiingskansen voor alle leerlingen waarborgen. Het initiatief zal na verloop van tijd op zijn effecten worden geëvalueerd en eventueel bijgestuurd.

Om de scholen en leerlingen te ondersteunen bij het oprichten, organiseren en functioneren van de leerlingenraden, kreeg de Koning Boudewijnstichting de opdracht een steunpunt leerlingenparticipatie voor te bereiden. Daarnaast wordt via wetenschappelijk onderzoek nagegaan wat de bestaande vormen van leerlingenparticipatie zijn en welke modellen kunnen worden aangereikt om een goed functionerende leerlingenparticipatie uit te bouwen. Het steunpunt moet operationeel zijn vanaf het schooljaar 2000-2001. Het zal werken aan het bevorderen van leerlingenparticipatie als duurzaam element van onderwijs- en schoolontwikkeling en van een participatieve schoolcultuur.

Voor het basisonderwijs is de leerlingenparticipatie vooralsnog niet geregeld. Gelet op de leeftijd van de leerlingen in het basisonderwijs ligt het niet voor de hand er leerlingenraden te veralgemenen. Niettemin is het zeer belangrijk om reeds vanaf jonge leeftijd te leren participeren, een kritische mening formuleren en presenteren, te leren luisteren naar het oordeel van andere kinderen en in groep bepaalde beslissingen te nemen. Via de eindtermen en de ontwikkelingsdoelen kan men nu reeds in de basisscholen werken aan kinderpacticipatie. Er zal worden gezocht naar werkbare en effectieve modellen om leerlingenparticipatie in het basisonderwijs te implementeren.

De participatie van ouders is sinds een achttal jaren gestructureerd via participatieraden en de lokale raden van het Gemeenschapsonderwijs. In het gesubsidieerd onderwijs zal de werking van de participatieraden worden herbekeken om een meer rechtstreekse participatie van ouders en leerkrachten te realiseren en hun betrokkenheid bij het schoolbeleid te versterken. Er moet naar manieren worden gezocht om bij de samenstelling van de participatieraden ouders van alle sociale lagen en alle personeelscategorieën aan bod te laten komen. Bij de groepen die ondervertegenwoordigd zijn, zal worden nagegaan welke drempels zij ervaren. Via de

participatieraden zullen ouders ook meer inspraak moeten krijgen in de organisatie van bvb. extra muros-activiteiten.

Er werd ook een decretale structuur uitgewerkt om ouderverenigingen te voorzien van professionele ondersteuning. De aldus opgerichte ondersteuningscentra kunnen werkingssubsidies krijgen en een financiële tussenkomst voor vormingsprojecten die zich richten naar ouders in het algemeen, naar kansarme ouders in het bijzonder en naar ouderverenigingen. Na drie jaar is evaluatie aangewezen. Daarbij zal onder meer worden nagegaan in welke mate de ondersteuningscentra de reële participatie van alle ouders in het onderwijs verhogen.

Om de participatie van kansarme ouders te stimuleren, werden aansluitend op het onderwijsvoorrangsbeleid afspraken gemaakt met de welzijnssector over de organisatie van schoolopbouwwerk. Schoolopbouwwerk ondersteunt kansarme ouders en jongeren om hen op termijn zelfstandig voor hun belangen te laten opkomen in de school en in de onderwijsstructuren. De financiering ervan gebeurt met middelen die aan gemeenten worden toegekend vanuit het Sociaal Impulsfonds. De effectiviteit van het schoolopbouwwerk zal worden geëvalueerd. In het project rond de samenwerking tussen onderwijs en welzijn zal worden nagegaan op welke wijze het schoolopbouwwerk beter kan worden ingeschakeld om de participatie van kansarme ouders in het schoolbestuur te ondersteunen.

Opdat de participatie van leerkrachten, leerlingen en ouders een impact heeft op het schoolbeleid is het noodzakelijk dat zij zich aangetrokken voelen door de onderwijswereld en door de participatiegedachte, over de nodige basisvaardigheden en –kennis daarvoor beschikken en hun verantwoordelijkheid opnemen. De vorming en de ondersteuning van alle geledingen met een bijzondere aandacht voor de zwakkere groepen vormt dan ook een prioriteit. Daarom zal er via Klasse voor Leerkrachten, voor Leerlingen en voor Ouders verder systematisch aandacht worden besteed aan het stimuleren en ondersteunen van de participatie van de drie groepen. Ook andere initiatieven die de participatie kunnen stimuleren zoals de Open Klasdagen ‘openklasdagen’ zullen worden aangemoedigd. Naar analogie van de gids voor ouders met kinderen in het basisonderwijs (in het Nederlands en het Arabisch) zal een gids voor jongeren in het secundair onderwijs worden uitgebracht, die een antwoord geeft op de meest voorkomende vragen van jongeren over hun schoolloopbaan. Aanspreekpunten binnen de administraties van basis – en secundair onderwijs beantwoorden vragen naar informatie over rechten en plichten van leerlingen, leerkrachten, ouders en scholen. Al deze initiatieven ontheffen de scholen niet van de plicht leerkrachten, ouders en leerlingen objectieve informatie te verschaffen of door te geven.

3.13. Zorgen dat leerlingen graag naar school gaan

Scholen moeten zich uitbouwen als leefgemeenschappen en onderwijs verstrekken vanuit een totaalvisie op de leerling. Dit betekent dat de scholen de leerlingen als personen benaderen, rekening houden met de leefwereld en de interessesferen van jongeren, een open en betrokken sfeer creëren, zorg besteden aan de fysieke en geestelijke gezondheid van de jongeren, aan de aantrekkelijkheid en de veiligheid van de schoolgebouwen, aan een gezonde en evenwichtige voeding, aan het creëren van een voldoende evenwicht tussen leren en ontspannen, aan mogelijkheden tot sportbeoefening, creatieve en culturele expressie en participatie.

Leerlingen moeten graag naar school kunnen gaan. Of de scholen effectief bijdragen tot het welbevinden van jongeren moet de overheid op een objectieve wijze kunnen nagaan. Dit betekent dat de inspectie het welbevinden van leerlingen moet betrekken in haar schooldoorlichtingen.

Eén van de redenen waarom leerlingen zich op school vaak niet goed voelen, is de spanning die er bestaat tussen de school- en de jeugdcultuur. Deze kloof is groot in alle onderwijsniveaus en -vormen, maar komt het scherpst tot uiting in het technisch en het beroepssecundair onderwijs. Onderzoek heeft uitgewezen dat leerlingen in het beroepssecundair onderwijs een leerkracht algemene vakken pas motiverend vinden indien deze bij het lesgeven onderwerpen aansnijdt, die aansluiten bij hun leefwereld en de beroepswereld waarin zij later zullen terecht komen. De regering zal laten nagaan hoe via het voorrangbeleid dat ten behoeve van het technisch en beroepssecundair onderwijs zal worden uitgebouwd, initiatieven kunnen worden ontwikkeld om het schoolgebeuren nauwer bij de jongerencultuur te laten aansluiten. Canon, de cultuurcel van het departement Onderwijs ontwikkelt strategieën om de werelden van school en cultuur dichter bij elkaar te brengen en organiseert jaargebonden projecten die open staan voor leerlingen en leerkrachten uit alle netten en alle niveaus. De overheid zal de Canonwerking verder zetten, maar meer afstemmen op de algemene prioriteiten van het onderwijsbeleid.

De basis voor een actieve levenslange sportbeoefening wordt in de jeugdperiode gelegd. Daarom is een integrale aanpak van de jeugdsport noodzakelijk. Dit is -hoewel in hoofdzaak de taak van de ouders- ook de taak van de leerkrachten lichamelijke opvoeding, van de schoolsport in samenwerking met de sportsector. De werking van de stichting Vlaamse schoolsport zal worden geëvalueerd en bijgestuurd, alleszins in de richting van meer recreatieve sportbeoefening.

Bij de waardering van het leerkrachtenberoep werd reeds gewezen op de inspanningen die de Vlaamse regering levert voor het verbeteren van de schoolinfrastructuur. Investerings in schoolinfrastructuur zullen ervoor zorgen dat niet alleen de leerkrachten, maar ook de leerlingen graag naar school gaan. Los van bijkomende investeringen kunnen afspraken tussen scholen en sport- en culturele organisaties de infrastructuur van de scholen verrijken. De benutting van de accommodatie van scholen door sport- en culturele organisaties en omgekeerd is ver van optimaal. Daarom zullen er initiatieven genomen worden om een interactie op gang te brengen tussen scholen enerzijds en sport- en cultuurverenigingen anderzijds in verband met het gemeenschappelijk gebruik van en/of de gemeenschappelijke investering in infrastructuur.

3.14. “Opvang van het jonge kind” optimaliseren

In Vlaanderen zijn twee sectoren verantwoordelijk voor de opvang van het jonge kind. Vanaf de geboorte tot tweeënhalf jaar gebeurt de opvang bij opvanggezinnen en kinderdagverblijven door de sector Welzijn (Kind en Gezin). Vanaf 2,5 jaar kan het kind terecht in een school en dus onder de verantwoordelijkheid van de sector onderwijs. Daarnaast zijn er de schemerzones voor en na de schooluren en tijdens de vrije dagen. Welzijn neemt hier verscheidene initiatieven, maar er zijn ook scholen die een en ander organiseren.

Tussen beide beleidssectoren is er nauwelijks overleg. Momenteel ervaren veel kleuters de overgang van opvanggezinnen of kinderdagverblijven naar de school als zeer groot en soms

zelfs pijnlijk. De kleuters en hun ouders ervaren welzijn en onderwijs als twee totaal verschillende werelden.

Los van de discussie of een kind schoolrijp is op tweeënhalf jaar dan wel op drie jaar moet worden gezorgd voor een vloeiende overgang tussen opvang en onderwijs. Daarom moet de 'territoriumstrijd' dringend overstegen worden. De ministers bevoegd voor respectievelijk Onderwijs en Welzijn zullen een gemeenschappelijke visie ontwikkelen uitgaande van de behoefte van deze kinderen. Jonge kinderen hebben nood aan zowel de verzorgende aanpak van welzijn als de opvoedende aanpak van onderwijs. De overheid zal er alvast over waken dat de financiële middelen en de urenleerkracht bestemd voor het kleuteronderwijs daarvoor ook maximaal worden gebruikt. De inspectie zal de invloed van een eventuele overheveling van middelen en uren naar andere niveaus, op de kwaliteit van het kleuteronderwijs moeten nagaan.

Na het uitwerken van een gemeenschappelijke visie zal in een werkgroep onderwijs-welzijn een discussie gevoerd worden over 'wie doet wat', over het hoe en over de voorwaarden. Daarbij zal het belang van het jonge kind centraal staan, zal grote aandacht gaan naar kansarme kinderen, zal het financieel aspect voor de ouders niet uit het oog verloren worden en zal de verworven expertise van gediplomeerden kinderopvang én kleuterleiding en van de opvanginstanties en scholen maximaal gevalideerd worden. Uiteraard zullen ook de conclusies uit het lopend wetenschappelijk onderzoek naar de effecten van het verhogen van de instapleeftijd van belang zijn.

Afgestudeerden van het zevende jaar kinderopvang (beroepssecundair onderwijs) zien in toenemende mate een flink deel van de opvangsector voor hen vergrendeld, omdat een groot deel ervan niet aan opleidingsvereisten gebonden is. De minister zal met haar collega's van Welzijn en van Tewerkstelling nagaan hoe voor alle opvanginitiatieven de minimale diplomaver-eiste van kinderopvang kan gelden. Om de geleidelijke overgang van baby naar peuter en naar kleuter in de opvang in te bouwen en een grotere polyvalentie van de afgestudeerden te verzekeren, zal deze specialisatie ook een pedagogisch luik moeten omvatten.

De Vlaamse regering zal nagaan in welke mate de schoolinfrastructuur kan gebruikt worden voor buitenschoolse kinderopvang.

3.15. Emancipatie via het kunstonderwijs stimuleren

3.15.1. Een artistieke dimensie in het leerplichtonderwijs realiseren

Meer en meer blijkt men de kunst als een inherent deel van onze leefcultuur te benaderen. Alle vormen van kunstexpressie en cultuurproductie moeten deel uitmaken van de basisvorming die het onderwijs biedt.

De eindtermen muzische vorming van het basisonderwijs laten toe dat alle leerlingen muzische en artistieke ervaringen kunnen beleven. De bedoeling is niet van alle leerlingen kunstenaars te maken, wel de muzische creativiteit te stimuleren. De kunstzinnige vorming in het secundair onderwijs wil interesse wekken voor een brede waaier kunstuitingen zoals literatuur, diverse muziekgenres, film, podiumkunsten, beeldende kunst, fotografie, design, mode. De artistieke dimensie in het secundair onderwijs beoogt geen specialisatie maar biedt kansen

tot een brede participatie aan en een blijvende belangstelling voor cultuur. Om de kunstzinnige beleving van alle kinderen in het leerplichtonderwijs verder te stimuleren, zullen projecten tussen het leerplicht- en het deeltijds kunstonderwijs worden opgezet o.m. om de wisselwerking tussen beiden te optimaliseren.

Voor alle leerlingen met een ruimere interesse voor cultuur moeten het deeltijds kunstonderwijs of het kunstsecundair onderwijs mogelijkheden tot verdieping en specialisatie bieden.

3.15.2 Het deeltijds kunstonderwijs ondersteunen

Het deeltijds kunstonderwijs stimuleert een bewuste cultuur- en kunstbeleving en een cultuur- en kunstbeoefening zowel bij jongeren als bij volwassenen en steunt op een goed uitgebouwde structuur. Deze onderwijsvorm met zijn emancipatorisch karakter zal zowel kwantitatief als kwalitatief op peil worden gehouden.

De regering zal op basis van een recente evaluatie het studieaanbod actualiseren, de omkaderingscoëfficiënten correcter bepalen en een aantal administratieve verfijningen en vereenvoudigingen aanbrengen. Tevens zal gezocht worden naar een flexibeler organisatiestructuur met aangepaste leertrajecten voor welbepaalde doelgroepen en met voldoende mogelijkheid tot modularisering voor volwassenen. Ter voorbereiding hiervan zullen pilootprojecten opgezet worden.

Om een duidelijk zicht te krijgen op de inbreng van de gemeenten in de kostprijs van het deeltijds kunstonderwijs loopt wetenschappelijk onderzoek naar de gemeentelijke financiering en ondersteuning. Op basis hiervan zal de Vlaamse regering een financieringsmodel opzetten, waarbij de inbreng van elke groep correct zal afgewogen worden.

Een nieuwe programmatie is budgettair geen neutrale operatie en zal daarom worden gekaderd in de globale politiek van de beheersbaarheid van het budget.

Het deeltijds kunstonderwijs zal mee instappen in het vernieuwde personeelsbeleid dat voor de andere onderwijsniveaus opgezet wordt. Vereenvoudiging en verlichting van de regelgeving zijn hierbij het uitgangspunt. Acties voor de waardering van de leerkrachten gelden uiteraard ook voor dezen van het deeltijds kunstonderwijs. Om alle actoren en participanten van het deeltijds kunstonderwijs volwaardig te laten participeren zal ook het decreet participatie op hen van toepassing gemaakt worden.

3.16. Het tertiair onderwijs versterken in zijn uitvoering van zijn maatschappelijke opdracht

Universiteiten zijn de verstrekkers van academisch onderwijs bij uitstek. Precies dat aspect van hun missie dienen zij nog meer te versterken. Hogescholen staan in voor goed onderbouwde en dynamische beroepsvorming. Dat is hun essentiële taak en hun grote sterkte. De synergie van universiteiten en hogescholen kan dus garant staan voor een positieve ontwikkeling.

De betrokkenheid van studenten en personeel bij het bestuur van de universiteiten en hogescholen moet worden verhoogd.

3.16.1. De overgang van het secundair naar het tertiair onderwijs optimaliseren

De overgang van het secundair naar het tertiair onderwijs wordt op velerlei vlakken als problematisch ervaren: leerlingen maken verkeerde keuzen, de strakke structuren in de derde graad maken een adequate bijsturing onmogelijk, de studiekeuzebegeleiding van de leerlingen derde graad is minimaal, de begeleiding van de studenten in het tertiair onderwijs is niet optimaal. In de maatregelen die de regering zal nemen om die overgang te optimaliseren en de slaagkansen te verhogen, vormt het advies van de Vlaamse Onderwijsraad grotendeels het uitgangspunt.

Een eerste reeks maatregelen bevindt zich op het niveau van het secundair onderwijs. Via een decretale aanpassing zullen leerlingen -binnen een bepaalde periode- ook in het tweede jaar van de derde graad kunnen veranderen van studierichting, indien daardoor een betere overstap naar een vervolgopleiding kan plaatsvinden. De relevantie van de vaardigheid 'leren leren' om de keuzebekwaamheid van leerlingen te stimuleren, zal worden aangekaart tijdens de dialoog die de regering met het parlement zal aangaan rond een eventuele aanpassing van eindtermen voor de tweede graad secundair onderwijs aan het regeerakkoord. Vanaf de tweede graad moeten jongeren zich gericht voorbereiden op het tertiair onderwijs en in dat keuzeprocess de nodige begeleiding krijgen. Door het onderwijsveld werden reeds een aantal gebruiksklare modellen van studiekeuzedossiers ontworpen als werkinstrument voor de leerlingen.

Er worden ook specifieke maatregelen m.b.t. het tertiair onderwijs voorgesteld. De inspanningen inzake studiebegeleiding van eerstejaarsstudenten moeten onverminderd verder gezet of zelfs geactiveerd worden. Er moet duidelijke informatie worden verschaft over de verwachtingen van het tertiair onderwijs, de zogenaamde 'begintermen', en over de mogelijkheden van heroriëntatie.

In het tertiair onderwijs zullen het stelsel van de studiepunten -die reeds decretaal zijn ingesteld- het uitbouwen van bruggen tussen studierichtingen van het hogescholen- en het universitair onderwijs en moderne elektronische leeromgevingen moeten worden aangewend om soepelere leertrajecten te ontwikkelen. Een meer soepele en flexibele organisatie zal toelaten in de loop van het eerste jaar een betere oriëntering door te voeren en de tijd die verloren gaat in een verkeerd gekozen richting tot een minimum te beperken. Om die flexibiliteit te ondersteunen zal de regering de regelgeving aanpassen. In deze context zal zij ook onderzoeken of er nog voldoende grond bestaat om de bestaande toelatingsexamens te handhaven.

De overheid zal –in partnership met de Vlaamse Onderwijsraad- een overlegplatform oprichten, bestaande uit vertegenwoordigers van de beide onderwijsniveaus (inclusief de Centra voor Leerlingenbegeleiding en de studiebegeleiders). Er dient immers gewaakt te worden over de afstemming en stroomlijning van de initiatieven die op beide onderwijsniveaus genomen worden.

3.16.2. De structuur van het tertiair onderwijs hertekenen

Door het ondertekenen van de verklaringen van de Sorbonne en van Bologna heeft Vlaanderen zich geëngageerd positief bij te dragen tot de realisatie van een onderwijsruimte die gekenmerkt is door grote transparantie en vergelijkbaarheid van kwalificaties en diplomabenaamingen. Toch is het niet de aard van de instelling die de structuur bepaalt, maar wel het geheel van doelstellingen en eindtermen van de opleidingen. De regering waardeert de eigenheid

van het universitair en van het hogescholenonderwijs. In die context is het duidelijk dat de universiteiten het academisch onderwijs verschaffen, maar tevens de primaire dragers van het fundamenteel en basisonderzoek zijn. Daarnaast vormt het oprichten van projectmatig wetenschappelijk onderzoek dat aansluit bij hun onderwijsopdracht een kernopdracht van de hogescholen. De regering heeft geenszins de bedoeling bijkomende structuren in het leven te roepen, die op termijn een deel van de onderwijs- en onderzoeksopdracht van de universiteiten zouden overnemen.

De overheid zal de voorwaarden scheppen om te evolueren naar een *undergraduate- en een graduatecultuur*. Eerder dan snelle en ondoordachte cultuurwijzigingen na te streven, verkiest de regering een stap in de gewenste richting te zetten door het instellen van een beschermde *mastertitel*. In dezelfde zin zal de regering laten onderzoeken hoe zij de inschakeling in het beroepsleven kan waarborgen na tenminste drie jaar tertiair onderwijs. Daarom zal een consultatieronde gehouden worden en de ontwikkelingen in andere landen worden geëvalueerd. Daarna zal zij de hoofdlijnen vaststellen waarbinnen universiteiten en hogescholen hun actie verder zullen ontplooiën. In ieder geval zal de toetsteen van elke wijziging de kwaliteit van het tertiair onderwijsaanbod zijn. Tevens moeten er de nodige garanties geboden worden voor een maatschappelijk gediversifieerd aanbod en voor de mogelijkheid om nieuwe - vaak interdisciplinaire - initiatieven op te starten in ontluikende domeinen.

3.16.3. Het tertiair onderwijsaanbod optimaliseren

Een absolute groei van het universitair aanbod is niet meer mogelijk. Dit laatste betekent concreet dat indien de universiteiten nieuwe studierichtingen plannen, er globaal minstens evenveel studierichtingen moeten worden afgeschaft of gemeenschappelijk ingevuld. De regering heeft het engagement genomen om de financiering in gunstige zin te doen evolueren zodat het proces voor de universiteiten in de totaliteit nooit tot middelenverlies kan leiden. Op basis van deze krachtlijnen zal de regering overleg organiseren om uitsluitel te brengen over de evolutie van de Universiteit Antwerpen (UA).

Met betrekking tot de realisatie van de Transnationale Universiteit in Limburg (TUL), wenst de regering zo spoedig mogelijk een raamakkoord te sluiten met de Nederlandse overheid. Van zodra dat kader is ontwikkeld, zullen de betrokken instellingen moeten zorgen voor de concrete implementatie.

In een ruimer kader zal met de Nederlandse overheid ook worden overlegd over de mogelijkheden tot bi-diplomerings.

De fusie van de hogescholen is nog relatief nieuw. Toch is de evaluatie van het decreet en van zijn effecten nu al gewenst. Er zal daarbij worden onderzocht of specifieke regels voor het kunstonderwijs moeten worden geformuleerd binnen het budgettaire kader van het hogescholendecreet.

3.16.4. De starheid doorbreken

Het Vlaams tertiair onderwijs moet de student toelaten te studeren volgens een traject van achtereenvolgende successen. Vermits Vlaanderen zich geëngageerd heeft om het Europees Credit Transfer Systeem (ECTS) volwaardig te implementeren, zal de verdere uitwerking van

het opleidingstraject gebeuren aan de hand van studiepunten, zonder het leertraject evenwel overmatig te verlengen. De mogelijkheid 'credits' te accumuleren en de ondersteuning van de opleidingsonderdelen door elektronische leeromgevingen, moeten het mogelijk maken om de strakke studiejaarstructuur te doorbreken of minimaal te versoepelen. Tegelijk moet de aangepaste organisatievorm toelaten nieuwe doelgroepen aan te spreken en het permanent leren te vergemakkelijken. De regering zal een reglementair kader in het leven roepen om de instellingen toe te laten dit waar te maken.

3.16.5. De kwaliteit bewaken

Het universiteiten- en het hogescholendecreet bevatten de minimale regels om het kwaliteitsproces in het tertiair onderwijs in goede banen te leiden. Afgezien van de verantwoordelijkheid die de instellingen dragen om hun interne en externe kwaliteitsbewaking te ontwikkelen en daarover verantwoording af te leggen, blijft het de zorg van de overheid die beweging operationeel en dynamisch te houden. In de huidige legislatuur zal de regering -in -nauw overleg met de instellingen- extra aandacht schenken aan de wijze waarop zij haar meta-evaluerende opdracht zal invullen. De evaluatie van de kwaliteit moet onafhankelijk worden uitgevoerd door competente experts met voldoende internationale uitstraling.

De regering zal de universiteiten uitnodigen het stelsel van onderwijsvisitaties verder uit te bouwen. Hierbij dienen de gehanteerde criteria te worden verfijnd. Tevens moeten de voortgezette academische opleidingen aan bod komen bij de onderwijsvisitaties en ook - voor zover het relevant is voor onderwijs - het wetenschappelijk onderzoek aangepast worden. De hogescholen kunnen hun kwaliteitsbewaking nu ten volle waar maken. Aan de hogescholen wordt gevraagd om, naar analogie met de universiteiten, een stelsel van onderwijsvisitaties per opleiding, gezamenlijk voor alle betrokken hogescholen, uit te voeren.

3.16.6. Zorgen voor een adequate financiering

De overheid zal de gepaste initiatieven nemen om enerzijds de basisfinanciering van de universiteiten te versterken, anderzijds tekortkomingen of anomalieën weg te werken.

Parallel met de inspanningen die reeds geleverd zijn om de middelen voor het onderzoek drastisch te verhogen, wil de regering de basisfinanciering van de universiteiten optrekken op grond van objectieve argumenten. Een eerste aanzet daarvoor is reeds gegeven in de begroting 2000. Verdere beslissingen worden onlosmakelijk verbonden met het optimaliseringsproces en met een grondig onderzoek naar andere bekostigingstechnieken.

De overheid gaat ervan uit dat een herschikking van het aanbod een absolute must is om betere kwaliteit te kunnen leveren en om nieuwe initiatieven te kunnen opstarten. De middelen die vrijkomen, ook door de daling van het aantal studenten, kunnen opnieuw aangewend worden in dat perspectief. Geheel in dezelfde lijn, zal de regering ervoor zorgen dat een eventuele vermindering van de werkingsuitkering door de daling van het aantal studenten, geen negatieve weerslag heeft op de andere wezenlijke opdrachten van de universiteiten. Zonder afstand te doen van haar uiteindelijke verantwoordelijkheid, wenst de regering van de VLIR te vernemen of hij concrete voorstellen kan formuleren om het optimaliseringsproces voldoende te ondersteunen. Parallel hiermee kan de VLIR ook voorstellen formuleren voor een nieuwe vorm van financiering waarin de band met het aantal studenten los(er) kan gemaakt worden. Hierbij zullen kostprijverschillen tussen studierichtingen en hierop gebaseerde wegingcoëf-

ficiënten worden onderzocht. Een reeds opgestarte werkgroep ter zake moet tegen 30 juni 2000 zijn rapport neerleggen.

Teneinde het fundamenteel onderzoek te versterken zal de regering het Bijzonder Onderzoeksfonds verder uitbouwen, onder meer door de al te talrijke en vaak kleine financieringskanalen voor onderzoek af te bouwen. Het einddoel is een volwaardig instrument te ontwikkelen, dat de universiteiten in staat stelt een autonoom onderzoeksbeleid te voeren.

In het algemeen stelt de regering inzake de financiering van de universiteiten twee belangrijke randvoorwaarden. De eerste stelt dat gelijk welk nieuw organisatie-initiatief voortaan ook grondig gedocumenteerd moet zijn in verband met alle implicaties naar kwaliteit, budget, infrastructuur, personeel, informatica en dergelijke. De tweede is dat de universiteiten -conform de evolutie in de Vlaamse Gemeenschap- hun boekhouding volgens de regels van de economische boekhouding moeten moderniseren. In die context kan de problematiek van de algemene overhead ter sprake komen.

In het kader van de globale evaluatie van het hogescholendecreet kan ook worden onderzocht of het gesloten financieringssysteem voldoende rekening heeft gehouden met de macrotendenzen, de budgettaire evoluties en de bijkomende decretale opdrachten zoals maatschappelijke dienstverlening. Tevens zal onderzocht worden of de gehanteerde gewichten en verdeelsleutels nog correct zijn.

De koppeling van de optimalisering aan de financiering is ook voor de hogescholen van toepassing. Bij een voldoende schaalgrootte wordt gedacht aan de ontwikkeling van een enveloppenfinanciering per hogeschool, rekening houdend met de hierboven vermelde factoren. Op basis van objectieve gronden moeten de middelen van de hogescholen positief kunnen evolueren.

In het perspectief van een verdere schaalvergroting en van een meer doorgedreven samenwerking binnen het tertiair onderwijs heeft de regering de investeringsmiddelen vanaf het begrotingsjaar 2000 reeds aanzienlijk verhoogd.

3.16.7. Studietoelagen en sociale voorzieningen optimaliseren

In het tertiair onderwijs is het gegeven van de studietoelagen onlosmakelijk gekoppeld aan dat van de sociale voorzieningen. De regering zal de studietoelagen en de sociale voorzieningen dan ook als een geheel benaderen om het recht op het volgen van een basisopleiding maximaal te garanderen. De regering zal een brede dialoog opstarten over de besteding van de sociale voorzieningen en over het evenwicht tussen universele voorzieningen en particuliere maatregelen. Dat moet de samenwerking tussen de instellingen in het algemeen bevorderen. Die samenwerking is een essentiële voorwaarde voor de optimale aanwending van de infrastructuur en om overbodige investeringen te vermijden. De regering wil eveneens de reële inbreng van de studenten in het sociaal beleid van de instellingen waarborgen. Tijdens deze legislatuur zullen de sociale toelagen voor de universiteiten en de hogescholen worden gelijk geschakeld.

Vanaf het schooljaar 2001-2002 zullen de bedragen van de studietoelagen worden opgetrokken. Hiervoor zal worden gebruik gemaakt van onderzoek naar de omvang en de samenstelling van de studiekosten in het tertiair onderwijs. In het kader van dit onderzoek werden ook

een aantal beleidsscenario's ontwikkeld inzake aanpassingen van het studietoelagestelsel met het oog op een zo groot mogelijk democratiseringseffect. Vanaf januari 2000, wanneer de index van december 1999 gekend is, zullen de nodige simulaties worden uitgevoerd⁽¹²⁾.

3.16.8. Een soepel personeelsbeleid mogelijk maken

In het kader van de aangekondigde vereenvoudiging van de regelgeving zullen de decreten voor de universiteiten en voor de hogescholen op elkaar worden afgestemd (cf. vereenvoudiging van de regelgeving). Voor het personeelsbeleid houdt dat dus ook een betere afstemming in van de primaire arbeidsvoorwaarden tussen universiteiten en hogescholen.

De regering overweegt overigens, in het kader van de financiële verantwoordelijkheid en van de verdere autonomie en responsabilisering van de instellingen voor tertiair onderwijs, de gezamenlijke universiteiten, c.q. de gezamenlijke hogescholen zelf verantwoordelijk te maken voor de onderhandelingen met de representatieve werknemerorganisaties.

3.16.9. Een magistratenschool oprichten

De wetgeving die de besluiten van de Octopusakkoorden vastlegt, vertrouwt de vorming van de magistraten toe aan de Hoge Raad voor de Justitie. In de mate dat de federale maatregelen, bijvoorbeeld door verwijzing naar vormen van samenwerking met universiteiten, de uitoefening van gemeenschapsbevoegdheden vergen, zal de Vlaamse regering hieraan loyaal meewerken.

3.17. Leren uitbouwen tot een proces dat de hele levensloop omspant: “levenslang en levensbreed leren”

Indien leren leren deel moet uitmaken van de basisvorming van alle jongeren, zullen zelfgestuurd leren, het bevorderen van het probleemoplossend vermogen en het stimuleren van de motivatie om levenslang te leren een belangrijke plaats in het onderwijs moeten bekleden. Vanaf het basisonderwijs zullen leerinhouden en lessituaties moeten worden uitgetekend, die deze vaardigheden aanscherpen en de motivatie versterken. Levenslang leren vereist uitdagende eindtermen en vakoverschrijdende leergebieden en thema's. Belangrijk in dit opzicht is dat jongeren informatie- en communicatietechnologie gericht leren gebruiken in hun zoektocht naar informatie en kennis en om zelf informatie te verspreiden en uit te wisselen.

De centra voor volwassenenonderwijs staan vanuit onderwijs in voor de concrete invulling van de mogelijkheid tot levenslang leren voor volwassenen. Het decreet van 2 maart 1999 schept het kader voor de centra voor volwassenenonderwijs om vlot en adequaat te beantwoorden aan de voortdurend veranderende opleidingsbehoeften van het individu en van de arbeidsmarkt. Op korte termijn zal de Vlaamse regering het volwassenenonderwijs transparant en aansluitend op het secundair onderwijs structureren, de aantrekkingskracht van het volwassenenonderwijs voor bekwame en ervaren leerkrachten verhogen en een leidinggevend en ondersteunend kader voorzien om de centrale gelegenheid te geven een autonoom en volwaardig ontwikkelingsbeleid te voeren.

⁽¹²⁾ Andere maatregelen die betrekking hebben op het hele onderwijs staan vermeld in het onderdeel over het wegwerken van financiële drempels in het onderwijs.

Het aanbod van het volwassenenonderwijs moet duidelijk worden gesitueerd ten overstaan van het aanbod van de opleidingen en vorming van de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en van het Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen. De respectieve werkterreinen van het departement onderwijs, de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en het Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen zijn nauw met elkaar verbonden en -in een aantal gevallen- overlappen zij elkaar zelfs. Het aanbod van het Onderwijs voor Sociale Promotie, de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en het Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen zal daarom worden gecoördineerd. Er zal worden aangeduid welke opleiding met welke inhoud en doelstellingen waar kan gevolgd worden, zodat de cursist een verantwoorde keuze kan maken. Het gehele aanbod zal op een gestructureerde wijze, via een geïntegreerde databank, worden kenbaar gemaakt. Het is de bedoeling te komen tot één loket waar alle informatie over beroepsopleiding en -vorming wordt gecentraliseerd.

Om deze reeds lang gewenste en noodzakelijke coördinatie van het aanbod effectief te kunnen realiseren zullen de EDUFORA op korte termijn operationeel worden. De EDUFORA zullen per subregio het noodzakelijk overleg, de behoefteverkenning en de planmatige uitbouw van het vormingsaanbod begeleiden. Momenteel vormt de permanente vorming een ingewikkeld kluwen, waarin zowel blinde vlekken als overlappingsen bestaan. Afstemming tussen het onderwijs voor sociale promotie, de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en het Vlaams Instituut voor Zelfstandig Ondernemen onderling en de vorming aangeboden door derden is noodzakelijk.

Er moet niet alleen een coördinatie komen op het niveau van de *intake* en op het niveau van het opleidingsaanbod, maar ook op het niveau van de *output*. Met andere woorden de certificering van de opleidingen moet onafhankelijk worden van het opleidingsstelsel waarin de opleiding gevolgd wordt en zelfs de formele opleiding overstijgen. Er wordt immers ook veel geleerd buiten de formele opleidingstelsels onder andere via concrete werkervaringen. In de toekomst moet ook dit leren kunnen gecertificeerd worden. Dat is trouwens niet enkel een Vlaams streefdoel, maar een doelstelling van de Europese Unie. De regering zal –op basis van de algemene kwalificatiestructuur van de beroepen en een omvattende opleidingenstructuur een systeem van algemene certificering van leerervaringen uitwerken.

De hogescholen hebben als opdracht op hun niveau te fungeren als leercentra voor permanent leren. Zij hebben tot taak een basisopleiding onder aangepaste vorm aan volwassenen aan te bieden en permanente bij- en omscholing mogelijk te maken. Vanuit deze visie ligt het voor de hand dat het huidig hoger onderwijs voor sociale promotie (HOKTSP) wordt geïntegreerd in de hogescholen.

Zonder afbreuk te doen aan de pedagogische vrijheid zal de Vlaamse regering aan de centra voor volwassenenonderwijs de mogelijkheid bieden om via het gecombineerd onderwijs en informatie- en communicatietechnologie het afstandsonderwijs in hun aanbod te integreren.

Binnen het geheel van het volwassenenonderwijs, zal –in het kader van de inburgering- bijzondere aandacht gaan naar het onderwijs in Nederlands tweede taal. Zowel het Onderwijs voor Sociale Promotie, de basiseducatie als het Begeleid Individueel Studeren zullen ingeschakeld worden om het aanbod Nederlands als tweede taal maximaal te realiseren. Voor het Onderwijs voor Sociale Promotie en de basiseducatie zal een fonds worden opgericht, waaruit op contractuele basis kan geput worden om eventuele wachtlijsten uit te sluiten of alleszins te minimaliseren.

Zoals reeds eerder in deze nota vermeld, zal het Begeleid Individueel Studeren via afstands-onderwijs, verder uitgebouwd en gemoderniseerd worden.

De basiseducatie is ondertussen bijna tien jaar oud en is thans terecht het voorwerp van een evaluatiestudie. Deze studie, de actuele behoeften en de beleidsinzichten zullen de basis vormen voor een specifiek beleidsplan voor de basiseducatie dat op alle relevante fora ter discussie zal aangeboden worden en uiteindelijk aan het Vlaams Parlement zal voorgelegd worden.

De voortgezette opleidingen in het tertiair onderwijs zullen in het kader van het levenslang leren, een steeds grotere rol vervullen. De regering wil erover waken dat het democratisch recht ook in deze kwestie gewaarborgd is en wenst dus een nieuwe discussie over de inschrijvingsgelden.

3.18. Brussel en de Vlaamse Rand

Vlaanderen besteedt een bijzondere aandacht en zorg aan het Nederlandstalig onderwijs in Brussel. De zogenaamde 'Brusselnormen' bieden Vlaamse scholen in Brussel gunstiger programmatie- en rationalisatienormen en/of extra omkadering. De gunstiger normen voor Brussel werden ook doorgetrokken bij de invoering van het onderwijsvoorrrangsbeleid. Naast de maatregelen genomen door de Vlaamse regering neemt ook de Vlaamse Gemeenschapscommissie maatregelen om een antwoord te bieden op de problematiek van de taal- en culturele heterogeniteit van de schoolbevolking in de Brusselse scholen. Om de impact van deze budgettaire inspanningen te vergroten, zal de Vlaamse regering met het college van de Vlaamse Gemeenschapscommissie nagaan hoe deze middelen kunnen worden gecoördineerd.

Vanaf september 1999 werd gestart met het uitbouwen van een netoverschrijdende ondersteuningsstructuur waarop Vlaamse basisscholen in Brussel onder bepaalde voorwaarden beroep kunnen doen. De ondersteuning zal uitgaan van de culturele en taalheterogeniteit in de Brusselse scholen en berusten op twee pijlers, taalvaardigheidsonderwijs en intercultureel onderwijs. Daarbij moet worden vermeld dat deze begeleiding niet beperkt wordt tot scholen met 'doelgroepleerlingen' uit het onderwijsvoorrrangsbeleid, maar dat ook scholen met de doelgroep 'anderstaligen' uitdrukkelijk zullen worden uitgenodigd een beroep te doen op deze begeleiding. Daarom zal ook worden gepoogd de taal- en culturele heterogeniteit van de schoolbevolking van de Brusselse scholen in kaart te brengen.

Voor het secundair onderwijs zal een bijzondere aandacht worden besteed aan een gepast en evenwichtig aanbod van onderwijsvormen en studierichtingen. Zowel algemeen secundair als technisch- en beroepssecundair onderwijs moeten in voldoende mate en gespreid aanwezig zijn binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De bijzondere normen voor het deeltijds kunstonderwijs voor Brussel lopen af na het schooljaar 2000-2001. Om de positie van het Nederlandstalig onderwijs in Brussel veilig te stellen, zal de Vlaamse regering -in overleg met de Brusselse gewestregering- een regeling uitwerken voor zowel de situatie van de Brusselse scholen als die in de Vlaamse Rand. Deze regeling zal een optimale inplanting en financiering van de scholen voor deeltijds kunstonderwijs in Brussel en van hun filialen nastreven.

Wat de Vlaamse Rand betreft zal:

- I. de Vlaamse regering nagaan hoe het aanbod van taallessen Nederlands voor anderstaligen beter in overeenstemming kan gebracht worden met de vraag;
- II. de Vlaamse regering een geïntegreerd beleid voeren dat gebaseerd is op twee krachtlijnen: (1) de versterking van het Nederlandstalig karakter en (2) een open onthaal dat gericht is op de integratie van anderstaligen. De regering zal het project voor basisscholen in de rand- en taalgrensgemeenten met een relevant aantal anderstaligen evalueren. Voor de toepassing van de taalwetgeving zal regelmatig overleg worden gepleegd met de bevoegde overheden.

3.19. Het onderwijs internationaliseren

Internationalisering vormt een essentiële dimensie van het onderwijs. Ze draagt bij tot de kwaliteitsbevordering van zowel het onderwijsbeleid als de onderwijspraktijk.

Het volgen van internationale onderwijskundige evoluties verbreedt de horizon van de beleidsvoorbereiding. De ontwikkeling van het Vlaams onderwijs is trouwens niet langer los te denken van het perspectief van de internationale ontwikkelingen. Het uitwisselen van informatie over onderwijssystemen en beleidsopties werkt immers inspirerend. Internationale vergelijkingen laten toe het Vlaams onderwijs in een internationale context te positioneren. Wederzijdse afstemmingen van het onderwijsbeleid en de onderwijspraktijk creëren bovendien een onderwijsruimte die de Vlaamse context overstijgt. Het Vlaams onderwijs is van een hoge kwaliteit. Participatie aan internationale vergaderingen en initiatieven draagt bij tot een grotere bekendheid van het Vlaams onderwijs en van de Vlaamse onderwijskundige expertise in het buitenland en vormt op die wijze een belangrijke schakel van het Vlaams buitenlands beleid.

Internationale uitwisselingen en projecten zullen leiden tot een groter Europees en internationaal bewustzijn bij de leerlingen, studenten en cursisten en leren hen te participeren aan een internationaal georiënteerde en multiculturele samenleving en internationale arbeidsmarkt. Leerkrachten en directies leren te werken in een internationale omgeving en hun ervaring aan te scherpen met buitenlandse voorbeelden.

3.19.1. Realiseren van een goede coördinatie van het buitenlands beleid

Om de kwaliteit van de internationaliseringinitiatieven te garanderen, is een goede coördinatie onontbeerlijk. Coördinatie van het buitenlands beleid vereist overleg en afstemming op verschillende niveaus.

Vooreerst moet de internationalisering over alle onderwijsniveaus tot een coherent geheel worden uitgebouwd. Dit veronderstelt een stevige coördinatie en communicatie op het niveau van het departement onderwijs.

De internationalisering van het onderwijs kan zich niet onafhankelijk van andere beleidsdomeinen ontwikkelen. Het Vlaams buitenlands beleid in de onderscheiden beleidssectoren wint aan slagkracht door een geconcentreerd optreden en onderlinge afstemming van de beleidsopties.

Vanuit het onderwijsbeleid zal maximale ondersteuning en invulling geboden worden om het gecoördineerd buitenlands beleid toe te laten de afstemming met de gemeenschappen en gewesten en met het federale niveau te realiseren. Er zal derhalve goede verbinding worden tot stand gebracht tussen het Vlaams onderwijsbeleid en het Vlaams buitenlands beleid als geheel enerzijds en met het federaal buitenlands beleid anderzijds.

In de coördinatie van het buitenlands beleid zal het subsidiariteitsprincipe op alle beleidsniveaus een constant aandachtspunt blijven.

3.19.2. Optimaliseren van de bilaterale samenwerking

Om de impact van de bilaterale samenwerking te vergroten, zal de Vlaamse regering een grotere geografische concentratie nastreven. Het is de bedoeling te komen tot een afgelijnd set van prioritaire landen die worden gekozen aan de hand van duidelijke criteria.

De prioritaire landen voor de onderwijssamenwerking zullen worden bepaald in nauw overleg met het gecoördineerd buitenlands beleid. De andere gemeenschappen van België, Nederland, de grensregio's en nabij gelegen en vergelijkbare landen van de Europese Unie zullen uiteraard prioritaire partners blijven voor het Vlaams onderwijsbeleid. Met de Frans- en Duitstalige gemeenschap zal, op basis van wederzijds respect, worden samengewerkt op het vlak van de beleidsvoorbereiding, leerlingen- en studentenuitwisselingen en inzake studie van de andere landstalen en –culturen.

Met de landen van herkomst van de migrantenpopulaties in de Vlaamse onderwijsinstellingen zullen afspraken worden gemaakt rond de optimalisatie van het Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur (OETC).

Een bijzondere aandacht zal worden besteed aan de keuze van de landen op basis van criteria zoals bijdragen tot de internationale solidariteit of tot de duurzame ontwikkeling. Een grotere geografische concentratie op het vlak van het Vlaams buitenlands beleid zal het mogelijk maken een geconcentreerde bijdrage tot duurzame ontwikkeling te leveren door het uitbouwen van meer sectoroverschrijdende projecten.

Thans ondersteunt de Vlaamse regering in het kader van de bilaterale samenwerking diverse projecten via respectievelijk een onderwijs- en een onderzoeksprogramma. Om de impact van deze programma's te vergroten, zal de Vlaamse regering hun respectieve doelstellingen duidelijk afbakenen vanuit een lange termijnperspectief en nagaan hoe de middelen het meest efficiënt kunnen worden ingezet, o.a. via projecten die verschillende beleidssectoren omvatten.

De Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) staat in voor het beheer van projecten die worden geïnitieerd door de Vlaamse universiteiten, de Vlaamse Vereniging voor Ontwikkeling en Technische Bijstand (VVOB) voor deze van de hogescholen. Voor de evaluatie van de impact van projecten en programma's in het kader van duurzame ontwikkeling zullen een aantal indicatoren ontwikkeld worden. Bijzondere aandacht zal gaan naar de indicatoren van internationale instanties, in het bijzonder het 'Development Aid Committee' binnen de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling en het directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking van de Europese Commissie.

Het Vlaams wetenschappelijk onderzoek is internationaal reeds goed ingebed. De mobiliteit van vorsers uit andere landen naar Vlaanderen ondervindt evenwel sterke hinder van de recente federale wetgeving inzake de verblijfs- en arbeidsvergunningen. Daarom zal de Vlaamse regering er bij de federale overheid op aandringen de uitwisseling van vorsers aan de universiteiten en laboratoria niet langer te belemmeren en een snelle afwikkeling van de regelmatige aanvragen te verzekeren.

3.19.3. Verstevenigen van de multilaterale samenwerking

De multilaterale onderwijssamenwerking gebeurt in het kader van de Europese Unie, de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling, de Raad van Europa en de U.N.E.S.C.O.

De samenwerking binnen de Europese Unie is de belangrijkste en streeft de ontwikkeling na van een Europese onderwijsruimte. In de tweede helft van 2001 zal België het voorzitterschap van de Europese Unie waarnemen. Omdat onderwijs een gemeenschapsmaterie betreft, zal de Vlaamse Gemeenschap in afspraak met de twee andere gemeenschappen, het voorzitterschap van de onderwijsraad en de daarbij horende vergaderingen dienen op te nemen. Om te komen tot een gemeenschappelijk onderwijsprogramma en standpuntbepaling is afstemming nodig met het Vlaams buitenlands beleid en met de twee andere gemeenschappen. Er zal daarbij een evenwicht tussen afstemming en autonomie worden nagestreefd: enerzijds zal een consensus nodig zijn om een Belgisch standpunt naar voor te brengen; anderzijds zal de eigenheid van het Vlaams onderwijs aan bod moeten komen.

De Vlaamse regering zal de uitvoering van de Europese onderwijs- en vormingsprogramma's verder ondersteunen. In 2000 zullen de programma's Socrates II en Leonardo II van start gaan. Deze programma's zullen op een meer gedecentraliseerde wijze worden beheerd en uitgevoerd en houden een uitbreiding van de acties in. Europa dringt bovendien aan op een grotere samenwerking tussen de drie grote programma's Socrates, Leonardo en Jeugd voor Europa.

De Vlaamse regering zal onderzoeken of recente verschuivingen binnen de bestemming van de financiële middelen van Erasmus, een onderdeel van Socrates, eventueel financiële drempels hebben ingevoerd, die de mogelijkheden tot actieve mobiliteit voor de studenten verminderen en sociale verschillen in de toegang tot mobiliteit creëren. Om een periode van studie in het buitenland in alle opleidingen van het tertiair onderwijs te integreren, moeten alle kandidaten over dezelfde toegangsmogelijkheden beschikken.

Door de Sorbonne- en Bolognaverklaringen te onderschrijven heeft de Vlaamse regering zich ertoe verbonden de mobiliteit van de studenten te bevorderen, onder meer door het veralgemeend invoeren van een credit systeem. Ook de mobiliteit van de professoren en vorsers zal worden gestimuleerd, waarbij perioden van verblijf aan buitenlandse instellingen op positieve wijze in de loopbaanontwikkeling moeten worden verrekend. Tevens zal internationale ontwikkeling -ook buiten het taalgebied- worden aangemoedigd om de kwaliteit van het tertiair onderwijs dankzij de inbreng van buitenlandse expertise aan deze van hoogstaande voorbeelden in het buitenland te toetsen.

Parallel met het afbouwen van obstakels ten opzichte van de fysieke mobiliteit, zal de Vlaamse regering de virtuele mobiliteit stimuleren. Concreet zal dit betekenen dat universiteiten en

hogescholen over de middelen zullen moeten beschikken om informatie- en communicatietechnologie voor studenten en docenten te implementeren. Het stimuleren van het gebruik van informatie- en communicatietechnologie en studieverblijven in het buitenland maken dan onderdeel uit van een curriculum dat de Europese en internationale dimensie integreert. De Vlaamse regering bevestigt de eerder aangegane engagementen binnen het European Schoolnet en zal haar aanwezigheid en zichtbaarheid op dit Europees platform nog vergroten.

De multilaterale programma's van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling bieden een ruime waaier aan mogelijkheden om de internationale trends in het onderwijs te volgen en bieden ook een regelmatig forum om succesvolle of vernieuwende aspecten van het Vlaams onderwijsbeleid internationaal bekend te maken. Deelname aan het onderzoek op het vlak van onderwijsindicatoren levert een bijdrage tot de internationale positiebepaling van het Vlaams onderwijs, terwijl de participatie aan de thematische doorlichtingen een verfrissende kijk geeft op het eigen systeem in confrontatie met buitenlandse systemen. Om dit mogelijk te maken is het noodzakelijk dat het Vlaamse onderwijs als een afzonderlijke entiteit wordt benaderd. Daarom zal de Vlaamse regering bij de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling, maar ook bij de andere multilaterale organisaties erop aandringen onderwijsgegevens voor elk van de drie gemeenschappen apart in hun internationale publicaties en studies op te nemen.

De Vlaamse regering heeft kort na haar aantreden een overeenkomst ondertekend met de Unesco voor de oprichting van een gezamenlijk fonds. Dit fonds zal de actieve participatie van Vlaamse vorsers aan de onderzoeksprogramma's van de Unesco ondersteunen.

De Vlaamse Gemeenschap participeert ook actief aan de onderwijssamenwerking van de Raad van Europa rond thema's als burgerschap en talen.